

T. C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ

SUÇA SÜRÜKLENEN VE SUÇA
SÜRÜKLENMEYEN ERGENLERİN BENLİK
SAYGISI DÜZEYLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜLŞAH GÜREL YILMAZ

071106105

İstanbul, Kasım 2009

T. C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ

SUÇA SÜRÜKLENEN VE SUÇA
SÜRÜKLENMEYEN ERGENLERİN BENLİK
SAYGISI DÜZEYLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜLŞAH GÜREL YILMAZ

071106105

Danışman Öğretim Üyesi:
Yrd. Doç. Dr. BAYHAN ÜGE

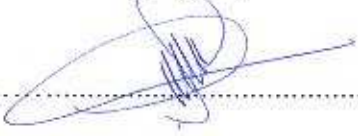
İstanbul, Kasım 2009

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

11.02.2010 tarihinde tezinin savunmasını yapan Gülşah GÜREL'e ait "Suça Sürüklenen ve Sürüklenmeyen Ergenlerin Benlik Saygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak Kabul Edilmiştir.

Prof. Dr. Nursel TELMAN
(Başkan)

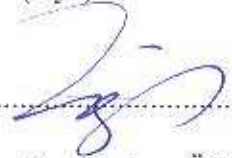
Doç. Dr. Gül SENDİL
(Üye)

Yrd. Doç. Dr. Figen KARADAYI
(Üye)

Yrd. Doç. Dr. Levent ÖNEN
(Üye)

Yrd. Doç. Dr. Bayhan ÜGE
(Üye)
(Danışman)

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezimin hazırlanması aşamasında ve hayatımın her döneminde bana destek olan, her zaman ilgilerini ve sevgilerini hissettiren aileme, sevgili eşime ve eşimin ailesine yanımda oldukları için çok teşekkür ederim. Ayrıca araştırmanın tüm safhalarında değerli zaman ve bilgisini hiçbir zaman benden esirgemeyen, tezin her aşamasında sabırla bana yol gösteren tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Bayhan ÜGE'ye teşekkürü bir borç bilirim.

Bu araştırmanın gerçekleşmesinde bana yardımcı olan tüm SHÇEK Kurumu, kuruluşları ve yetkililerine teşekkür ederim.

ÖZET

Bu araştırma; ergenlerin suça sürüklenme durumları ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve suça sürüklenen ergen grubu ile suça sürüklenmeyen ergen grubu arasında benlik saygısı düzeyi puanları açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığını saptamak amacıyla tasarlanmıştır. Bu nedenle yapılan araştırma karşılaştırmalı betimsel nitelikte bir çalışmadır. Araştırmanın hipotezine göre; suça sürüklenen ergenlerin benlik saygısı düzeyi puanları suça sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeyi puanlarından daha düşüktür.

Çalışmanın örneklem grubuna, SHÇEK Kemerburgaz Ağaçlı Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi'nde kalmakta olan 'Suça sürüklenen ve sürüklenmeyen', '14-15 yaş arası kız ve erkek' ergenlerden oluşan toplam 45 ergenden ve SHÇEK Vakıfbank Umut Çocukları Vakfı İlköğretim okulunda kalmakta olan '14-15 yaş arası erkek' 15 ergenden oluşan toplam 60 katılımcı dahil edilmiştir. Suça sürüklenen 15 kız ve 15 erkek ergen 'deney grubu' olarak, suça sürüklenmeyen 15 kız ve 15 erkek ise 'kontrol grubu' olarak rastgele yöntemle seçilerek araştırmaya alınmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkeni 'suça sürüklenmiş olmak', bağımlı değişkeni de 'benlik saygısı düzeyi' olarak belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında veri toplamak amacıyla; araştırmacı tarafından geliştirilen 'Kişisel Bilgi Formu' ve ergenlerin benlik saygısı düzeylerini ölçmek için 'Piers-Harris Çocuklar İçin Öz-Kavramı Ölçeği' uygulanmıştır.

'Kişisel Bilgi Formu' ve 'Piers-Harris Çocuklar İçin Öz Kavramı Ölçeği' ile elde edilen verilerin tümü SPSS 15.0 ile analiz edilmiştir. Öncelikle hem suça sürüklenen, hem de suça sürüklenmeyen ergenlerin demografik özelliklerine bağlı olarak, ölçek ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla genel olarak *Mann-Whitney U testi* ancak bazı demografik değişkenler için de *Pearson korelasyon testi* uygulanmış, sonrasında her iki grup ergenin öz kavramı ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığını araştırmak üzere *bağımsız gruplar t-testi* uygulanmıştır. Yapılan istatistiksel analiz ile suça sürüklenen ergenlerin benlik saygısı düzeyi puanlarının suça sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeyi puanlarından daha düşük olduğu sonucu ortaya çıkmış ve elde edilen veriler ile araştırmanın hipotezi desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Benlik, Benlik Saygısı, Ergenlik, Ergenlik Dönemi.

ABSTRACT

This research aims to find out the relationship between adolescents tendencies to commit crime and their self-concept levels and to see if there is a significant difference among adolescents' self-concept scores on the basis of committing and not committing crime. By this reason this is a descriptive research. The hypothesis of the research is that "the adolescents' who did commit crime has lower levels of self-concept compared to those who did not commit crime".

The sample of the study consists of 45 male and female adolescents between ages of 14-15 who "did or did not commit crime" and lives in SHÇEK Kemerburgaz Ağaçlı Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi and 15 male and female adolescents between ages of 14-15 who live in SHÇEK Vakıfbank Umut Çocukları Vakfı İlköğretim Okulu. Study group consists of 15 female and 15 male adolescents who did commit crime and as the control group consist 15 female and 15 male adolescents who did not commit crime. Study's independent coefficient is "committing crime" and the dependent coefficient is "level of self-concept".

In this study the Personal Information Form that was developed by the researcher herself and "Piers-Harris Children's Self-Concept Scale" were administered in order to gather data about sample and to find out adolescents' self-esteem levels.

The analysis of the information that came from Personal Information Form and Piers-Harris Children's Self-Concept Scale were conducted by SPSS 15.0. *Mann-Whitney U test* was conducted to find out if there is any difference between adolescents perceptions of the scale and scale's sub-levels based on committing crime and not committing crime regarding their demographic backgrounds. Also, to investigate other demographic variables Pearson Correlation test was used and later on to find out if there is a difference between the two groups independent groups t-test was used. With the analysis that were conducted it was found that there is a significant difference among those who did commit crime and did not commit crime on the basis of their self-concept levels and those who did commit crime has lower levels of self-concept. By that being said the study's hypotheses is been supported.

Key Words: Crime, Self, Self-esteem, Adolescence, Adolescence Period.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
1. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Suç ile İlgili Kuramlar	2
1.1.1. Psikoanalitik ve Diğer Psikolojik Kuramlar	2
1.1.2. Biyolojik Kuramlar	4
1.1.3. Sosyal Kuramlar	6
1.2. Suç Davranışı ve Ailesel Faktörler.....	7
1.3. Suç ve Sosyal Çevre	10
1.4. Suç ve Okul Başarısı	12
1.5. Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı	14
1.6. Benlik Saygısı ve Gelişimini Etkileyen Faktörler	17
1.7. Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri	19
1.7.1. Ergenlik Dönemi.....	19
1.7.2. Ergenlik Döneminde Fiziksel ve Cinsel Gelişim.....	22
1.7.3. Ergenlik Döneminde Bilişsel Gelişim	23
1.7.4. Ergenlik Döneminde Duygusal Gelişim	25
1.7.5. Ergenlik Döneminde Sosyal Gelişim.....	26
1.7.6. Ergenlik Döneminde Benlik Saygısı Gelişimi.....	27

1.8. Ergenlik Dönemi, Suç İşleme Davranışı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	30
1.9. Araştırmanın Amacı	33
1.10. Araştırmanın Önemi	34
2. BÖLÜM	37
YÖNTEM.....	37
2.1. Örneklem	37
2.2. Veri Toplama Araçları.....	47
2.2.1. Kişisel Bilgi Formu.....	48
2.2.2. Piers-Harris Çocuklar İçin Öz-Kavram Ölçeği (PHÖ)	48
2.3. İşlem	51
3. BÖLÜM	54
BULGULAR.....	54
3.1. Ölçek Ve Alt Boyutlarına İlişkin Suça Sürüklenen Ve Suça Sürüklenmeyen Ergenlerin Puanlarının Demografik Özelliklerine Göre Analizleri.....	54
3.2. Ölçek ve Alt Boyutlarına İlişkin Suça Sürüklenen ve Suça Sürüklenmeyen Ergenlerin Verdikleri Puanların Karşılaştırılması.....	75
4. BÖLÜM	78
TARTIŞMA	78
KAYNAKLAR	88
EKLER.....	95
EK A (ANKET)	95
ÖLÇEK.....	96
ÖZGEÇMİŞ	99

SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ

$\%$: Yüzde. Bir sayının yüze bölünmesi ile bulunan oran.
sd	: Birden fazla grup olması durumunda serbestlik derecesi.
f	: Bir değerin, olayın tekrar etmesi, gözleminin dağılımı.
N	: Örneklemdaki toplam denek/anket yanıtlayanlar sayısı
n	: Örnekleme yer alan alt gruplardaki denek sayısı
p	: Hata yapma olasılığı.
ss	: Standart sapma.
t-test	: İki grubun ortalamaları arasında fark olup olmadığının testi.
t	: t-testi sonucu elde edilen değer.
\bar{X}	: Bir veri dağılımının aritmetik ortalaması.
Z	: Mann-Whitney U testi sonucu elde edilen değer.
SPSS	: Sosyal Bilimler için İstatistik Programı.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 Ergenlerin yaşına ilişkin yüzde ve frekans dağılımı.....	38
Tablo 2 Ergenlerin cinsiyetine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı.....	39
Tablo 3 Ergenlerin eğitim düzeyine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı	39
Tablo 4 Ergenlerin anne-baba birlikteliğine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı	40
Tablo 5 Ergenlerin anne eğitim düzeyine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı.....	40
Tablo 6 Ergenlerin baba eğitim düzeyine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı.....	41
Tablo 7 Ergenlerin kardeş sayısına ilişkin yüzde ve frekans dağılımı.....	42
Tablo 8 Ergenlerin aile gelirine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı	42
Tablo 9 Ergenlerin koruma altına alınma nedenlerine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı	43
Tablo 10 Ergenlerin koruma altına alınma yılına ilişkin yüzde ve frekans dağılımı .	44
Tablo 11 Ergenlerin koruma altına alınmadan önce kimlerle yaşadığına ilişkin yüzde ve frekans dağılımı	44
Tablo 12 Suça sürüklenen ergenlerin koruma altına alınmadan önce işlediği suç sayısına ilişkin yüzde ve frekans dağılımı	45
Tablo 13 Suça sürüklenen ergenlerin kim tarafından suça itildiğine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı.....	45
Tablo 14 Suça sürüklenen ergenlerin ailelerinin suç tarihine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı	46
Tablo 15 Suça sürüklenen ergenlerin karıştıkları suç türüne ilişkin yüzde ve frekans dağılımı	46
Tablo 16 Suça sürüklenen ergenlerin ilk suça karışma yaşlarına ilişkin yüzde ve frekans dağılımı.....	47
Tablo 17 Suça sürüklenen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerine ilişkin ortalama puanlar (\bar{X}) ve standart sapma değerleri (ss).....	55
Tablo 18 ‘Cinsiyet’ değişkenine göre suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi	56

Tablo 19 Suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeyleri ile <i>eğitim düzeyi</i> değişkeni arasındaki ilişkiye dair korelasyon testi	58
Tablo 20 ‘ <i>Anne-baba birlikteliği</i> ’ değişkenine göre suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi.....	60
Tablo 21 ‘ <i>Aile geliri</i> ’ değişkenine göre suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi	62
Tablo 22 Suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeyleri ile <i>koruma altında geçen süre</i> değişkeni arasındaki ilişkiye dair korelasyon testi.....	64
Tablo 23 ‘ <i>Daha önce kimlerle yaşandığı</i> ’ değişkenine göre suça sürüklenen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi.....	66
Tablo 24 Suça sürüklenen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeyleri ile <i>suç sayısı</i> değişkeni arasındaki ilişkiye dair korelasyon testi	67
Tablo 25 ‘ <i>Kim tarafından suça itildikleri</i> ’ değişkenine göre suça sürüklenen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi.....	68
Tablo 26 ‘ <i>Ailenin suç geçmişi olması</i> ’ değişkenine göre suça sürüklenen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi	71
Tablo 27 ‘ <i>Suçta başlama yaşı</i> ’ değişkenine göre suça sürüklenen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi	73
Tablo 28 Ergenlerin, ölçek ve alt boyutlarını algılamalarına yönelik <i>suça sürüklenme</i> değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan t-testi.....	75

1. BÖLÜM

GİRİŞ

‘Suç ve suç işleme’ kavramları bu yüzyılın başından itibaren psikoloji, sosyoloji, biyoloji, kriminoloji ve diğer birçok bilim tarafından incelenmiş ve bireylerin neden suç işleme davranışı sergiledikleri üzerinde araştırmalar yürütülmeye başlanmıştır. Bu bağlamda farklı modeller geliştirilmiş, hukuk ve ceza sistemi yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkan veriler ile yıllar içerisinde şekillendirilmiştir.

Ülkemizde ve özellikle İstanbul gibi büyük şehirlerde gittikçe artan çocuk suçluluğunun ise, toplumsal açıdan oldukça endişe verici boyutlara ulaştığı görülmektedir. Çocukların bir toplumun geleceği olması sebebiyle, çocuk suçluluğunun, günlük yaşam koşulları açısından olduğu kadar, aynı zamanda toplumsal bir tehdit de oluşturduğu düşünülmektedir. Çünkü genellikle, suç işlemiş çocukların, yetişkin suçluluğunda da önemli bir potansiyel oluşturduğu söylenilebilir. Ancak, suç işlemenin dinamikleri açısından yapılan değerlendirmeye göre; çocuk ve yetişkin suçluluğu farklı özelliklere sahiptir. Çocuk “insanın küçüğü” değil, yetişkinden farklı, biyolojik, psikososyal ve ahlaksal gelişim düzeyi ile kendine özgü bir kişilik geliştirmekte olan özgün bir varlık ve evrendir. Bu yaklaşım çocuk mahkemelerinin çocuk eğitim ve bakım kurumlarının temel anlayışını oluşturmaktadır. Bu bağlamda çocuk suçluluğu, çocuğun suça sürüklenmesindeki bireysel sorumluluğunu içeren hukuksal bir kavram olmaktan çok, aile ve sosyal çevrenin olumsuz dinamiklerinden doğan psikopedagojik bir sorundur (Yörükoğlu,

1982). Dolayısıyla bu bağlamda çocuk suçluluğunun boyutlarının ve nedenlerini belirlenmesi, önleyici, iyileştirici, koruyucu ve önlemleri oluşturacak politika ve stratejilerin geliştirilmesi yönünde önem kazanmaktadır. Yapılan araştırma ile de çocuk ve ergen suçluluğunda etkisi olduğu düşünülen faktörlerden ‘benlik saygısı düzeyi’ ve bu değişkenin ‘suç davranışı’ ile arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmiş, araştırmanın hipotezi de, suça sürüklenen ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin suça sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeylerinden daha düşük olduğu yönünde belirlenmiştir.

1.1. Suç ile İlgili Kuramlar

1.1.1. Psikoanalitik ve Diğer Psikolojik Kuramlar

Psikoloji kuramları suç ve suç işleme davranışı kavramlarının açıklanmasında kendi aralarında farklılık göstermektedir. Ancak psikoanalitik kuramın kurucusu olan Sigmund Freud, suçun psikolojik anlamda tanımlanması alanında bir ilki gerçekleştirmiştir.

Freud’un açıklamalarına göre; bireylerin suç işleme davranışı sergilemeleri çocuklukta deneyimlenen bağlanma ve ebeveynlerle ilişki kurma süreçlerinin mekanizmalarına bağlıdır. Doğal süreçle orantılı bir şekilde sosyalleşemeyen çocukların kişiliklerinde sorunlar yaşayacağını ve bu durumun bireyin ileriki dönemde antisosyal bir biçimde impulsif davranışlar sergilemesine yol açacağını belirtmiştir. Bu kişiler impulsif(dürtüsel) davranışlarını kendilerine yönlendirip nevrotik olabilecekleri gibi, dış dünyaya yöneltip suçlu bireyler haline de gelebilmektedirler (Freud, 1961).

Psikoanalitik teorinin, suç ile ilişkin bir diğer açıklaması ise bir savunma mekanizması olan “yer değiştirme” ile yapılmaktadır. Bu açıklamaya gore kişi ofkesini, ofkenin kaynağına yonlendirememektedir. Bunun sebebi ofkenin kaynağı olan kişinin kendisine zarar vereceğini bilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumda bireyin ofkesini zararsız olarak nitelendirilebilecek bir başka nesneye yonlendirerek, saldırgan bir davranış sergileyeceği düşünülmektedir (Moeller, 2001; akt. Avcı, 2006).

Neo-psikoanalitik kuramcı olan Bowlby ise suç davranışının oluşmasını çocuğun annesinden erken donemde ayrılması ile ilişkilendirmiştir. Bowlby, herhangi bir nedenle annesinden ayrılmak durumunda kalan çocukların ileriki yaşamda ihtiyaçları olacağı sosyal gelişimin, kopan duygusal bağ ile zarar gorduğunu ifade etmektedir (Bowlby, 1980). Bu durumun ergenlik ve erişkin evreye ulaşan bireyler açısından diğer insanlarla ve dış dunya ile kurulan iletişim konusunda sorunlar yarattığı ve suç davranışını ortaya çıkardığı goruşu ortaya atılmıştır.

Psikoanalitik kuramın dışındaki diğer teoriler ‘suç ve suç işleme’ davranışına farklı bakış açıları kazandırmışlardır. Bunlardan biri de Eysenck’in geliştirmiş olduğu suçun biyo-sosyal teorisidir. Eysenck’e gore suç davranışı kişinin sahip olduğu genetik alt yapı ile sosyal çevresinin etkileşiminden kaynaklanmaktadır (Eysenck, 1990).

1.1.2. Biyolojik Kuramlar

Eysenck'in teorisi ile paralel olan genetik görüş de kişilerin sahip olduğu genetik alt yapının önemini altını çizmektedir. Genetik teoriler incelendiğinde '47 XYY kromozom hipotezi' suç davranışı sergilemenin erkeklerde görülen ekstra Y kromozomundan kaynaklandığını belirtmektedir. Bu ekstra kromozoma sahip olan erkekler 'Klinefelter sendromlu' olarak adlandırılmaktadır. Bu görüşe göre bu sendroma sahip olan erkekler diğer hemcinslerine göre daha maskülen (erkeksi) tavırlar sergilemektedir. Bununla paralel olarak da daha saldırgan davranacakları düşünülmektedir. Buna örnek olarak hapishanelerdeki erkek suçluların da bu sendroma sahip oldukları kanısı üzerinde durulmuştur (Oral, 1999).

Suç davranışı ile genetik yapı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacı ile yapılan genetik çalışmalar arasında 'ikiz çalışmaları' da yer almaktadır. Yapılan erken dönem çalışmalar, monozigot ikizlerin dizigot ikizler ile karşılaştırıldığında suç işleme davranışı açısından daha yüksek oranlar ortaya koyduklarını göstermiştir. Ancak bu araştırma sonuçları bazı tartışmalara da neden olmuştur. Çünkü bu araştırma bulgularının genel bir geçerliliğe sahip olarak kabul edilmesi, bu kişilerin doğdukları andan itibaren ileriki yaşlarında suç işleme davranışı sergileyip, sergilemeyeceklerinin öngörülebilmesine yardımcı olacağı görüşünü ortaya koymakaydı. Nitekim daha sonra yapılan araştırmalar, erken dönemde sunulan verilerin doğru olmadığı yönünde güçlü bulgular sunmuştur. Fakat aile tarihçelerinde psikiyatrik bir hastalık öyküsü olan bireylerin diğer popülasyona göre daha fazla saldırgan davranış sergiledikleri görüşü güçlü verilere dayanmaktadır (Oral, 1999).

Genetik faktörlerin yanı sıra nöropsikoloji alanı da suç davranışının incelenmesi açısından önemli veriler ortaya koymaktadır. Hillbrand ve arkadaşları 1998'de yaptıkları çalışmada psikiyatrik hastaları incelemiş ve bu hastalardan saldırgan davranışlar sergileyenlerde 'serum keratin kinez' adı verilen enzimin yüksek seviyede olduğunu öne sürmüşlerdir. Son dönemde ortaya çıkan bir başka görüş ise 'serotonin' düzeyinin düşük seviyede olmasının saldırganlık ve suç davranışı ile ilişkili olduğunu öne sürmektedir (Howitt, 2002).

Suç ve suç işleme davranışı ile ilgili yapılan araştırmalar arasında baş bölgesine alınan darbeler ile suç arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar da yer almakta ve bir başka görüşü savunmaktadır. Başa alınan darbeler sonrası yapılan incelemeler göstermektedir ki bireyler bu darbelerden sonra kişilik özelliklerinde farklılıklar göstermeye başlamaktadır. Bu bireylerin birçok bilişsel fonksiyonları etkilenmiş olup, plan yapmakta ve davranışlarının sonuçlarını görmekte zorlanmaktadırlar. Bilişsel düzeyde yaşanan bu durumun bireyleri suça yöneltebileceği öne sürülmektedir. Özellikle frontal loba alınan darbelerin kişilerin apatik olmasına yol açarak, suç işleme davranışını arttıracak savunulmaktadır. Diğer bir risk faktörü ise 'Korsakoff Psikozu' ve 'Huntington Koresi' olarak görülmekte olup, bu durumlarda bireylerde öfke ve sinirlilik durumlarında artış gözlenmektedir (Oral, 1999).

Diğer bir kuram olan Evrimsel Biyolojiye göre ise 'saldırgan davranışı' hayatta kalma açısından adaptif bir davranış olarak değerlendirmekte ve kişilerin içerisinde buldukları duruma göre temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gerekli davranışı sergileme eğilimi biçimi olarak savunmaktadır. Bu durumda doğal olarak sosyal çalışmalar daha çok önem kazanmaktadır. Bireylerin içerisinde buldukları aile,

arkadaşlık, altkültür ve ekonomik durumların suç işleme davranışı ile ilişkili olduğu öne sürülmektedir.

1.1.3. Sosyal Kuramlar

Sosyal öğrenme teorisi, aile, arkadaş ve altkültür öğelerini incelemekte ve suç davranışının ortaya çıkışını bu çerçevede araştırmaktadır. İleride suç işleme davranışı sergileyen kişilerin, çocukluk yıllarında saldırgan olmayı öğrendikleri düşünülmektedir. Bu süreç Bandura'ya (1973) göre iki şekilde gelişmektedir: (a) Kişinin kendi davranışının sonucunda öğrenmiş olduğu; (b) Bir başka kişinin davranışının gözlemlenmesi sonucunda öğrenmiş olduğu bilgi ve davranış. Eğer kişi çocukluk yıllarında saldırgan davranışının sonucunda ceza almıyor, verilen ceza kişi için bir anlam ifade etmiyor ya da ödüllendiriliyor ise, yapılan davranışın tekrarlanma olasılığının arttığı düşünülmektedir. Diğer yandan çocuk, aile veya yetiştirildiği ortam içerisinde aile bireyleri/etrafındaki kişilerin şiddet kullandıklarına tanık oluyorsa, ileride benzer davranışları gösterebileceği düşünülmektedir (Herrera ve McCloskey, 2003; Litrownik, Newton, Hunter, English ve Everson, 2003).

Suç işleme davranışını açıklamaya ilişkin sosyal öğrenme teorisine benzer bir bakış açısı olan 'kazanç-kayıp teorisi' de kişilerin davranışları sonucunda ne kazanıp, ne kaybettikleri ile bağlantılı olarak davranışlarını sergilemeye devam ettiklerini ya da vazgeçtiklerini ileri sürmektedir. Bu teoriye göre davranışın sonuçları ve kişilerin bu davranışın sonucu ile ilgili geçirdikleri öğrenme süreci, suç işleme ya da işlememe davranışını belirlemektedir. Bu görüşün yanı sıra, suç işleme davranışına ilişkin çevre etkeni üzerinde de durulmuştur. Arkadaş çevresinin, gençlerin suç davranışını sergilemesi üzerinde etkisi olduğu ve suç davranışını pekiştiren ve/veya ödüllendiren

toplulukların kişilerin suç işleme davranışını arttırdığı ileri sürülmüştür (Timmerman ve Emmelkamp, 2005).

1.2. Suç Davranışı ve Ailesel Faktörler

Çocuklar, hayata geldikleri andan itibaren dış dünya ile olan ilişkilerini aileleri kanalı ile gerçekleştirmektedirler. Çocuğun, genetik ve kişisel özellikler olarak dünyaya getirdiklerinin yanı sıra aile ortamında deneyimledikleri sonucunda ortaya koyduğu davranışların da büyük önem taşıdığı bilinmektedir. Bu nedenle suç işleyen çocukların yetiştikleri ve/veya yetişmekte oldukları aile ortamlarının incelenmesi büyük önem taşımaktadır.

Çocuğun nasıl bir ortam içerisinde yetiştirildiği, anne-baba tutumları, ailede suç işleme davranışı sergileyen bir veya birden fazla bireyin olup olmaması, ailenin ekonomik durumu, ailedeki çocuk sayısı, anne-babanın birlikteliği, ailedeki bireylerde madde kullanımı ve istismar gibi etmenler çocuğun suç işleme davranışını etkilemektedir (Aksoy, 2007).

Anne-babaların çocuklarını yetiştirirken sergiledikleri tutum, çocuğun gelecekte olan yaşantısını ve davranışlarını büyük ölçüde etkilemektedir. Anne-babası otoriter ve cezalandırıcı olan çocuklar yaptıkları davranışları anne ve babalarının kurallarına göre sergilemektedirler. Aksi yönde yapılan herhangi bir davranışa yer yoktur ve ceza ile karşılaşılır. Bu çocuklar ihtiyaç duydukları etkili iletişime, sevgiye ve kişilik gelişime ulaşamamaktadırlar. Ergenlik döneminde bireyin saldırgan davranışlar göstermesinin, anne-babalarının tutarsız bir disiplin sergilemelerinden kaynaklandığı

Doğan tarafından 2001 yılında yapılan bir araştırma ile gösterilmektedir. Yapılan diğer araştırmalar da benzer ortamlarda yetişen çocukların benlik saygılarının düşük olduğunu ve suç işleme davranışını sergilediklerini göstermektedir (Seyhan, 2008). Anne-babanın cezalandırıcı olmasının yanı sıra ebeveynlik tutumlarında yaşadıkları uyumsuzluk da çocukların suç işleme davranışlarını pekiştirmektedir (Amodei ve Scott, 2002).

Öte yandan anne-babanın birlikteliği (birlikte veya ayrı/boşanmış) ya da ailede yaşanan vefat durumu da çocuğun gelişimini etkilemektedir. Çocuk, sosyal hayata adaptasyonunu, kuralların öğrenilmesini ve dış dünya ile olan iletişimini ailesi tarafından öğrenmektedir. Anne veya babanın ayrılmış olması, ebeveynlerden birinin vefat etmiş veya evi terk etmiş olmasının çocuğun gelişimini etkilediği ve suç davranışı üzerinde etkili olduğu düşünölmektedir (Ataseven, 2006).

Anne-babanın çocuğun hayatında var olmasının yanı sıra nasıl bir model oluşturdukları da çok önemlidir. Aile içerisinde yaşanan kavgalar ve tartışmalar bir diğer deyiş ile aile içi şiddet çocuğun davranışlarını ve psikolojisini etkilediği gibi başa çıkma yöntemleri üzerinde de etkin rol oynamaktadır. Aile içinde şiddete maruz kalan çocukların ileride suç davranışı sergiledikleri yapılan araştırmalar ile kanıtlanmaktadır (Buehler, Krishnakumar, Anthony, Tittsworth, ve Stone, 1994; Yavuzer, 2003). Çocukluk döneminde ailesi tarafından fiziksel anlamda istismara uğramış olan bireylerin ileriki dönemde suç işleme davranışı sergilediklerini araştırması ile ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu çocukların benlik saygılarının da düşük olduğu görölmektedir (Donna, Sheila, Xiaoming ve Weihua, 1999).

Aile bireylerinin öfkeli olmaları ve karşılaşılan problemleri etkin iletişim yöntemleri ile çözmektense tartışma veya öfkeli ifadeler ile çözümlenmeleri çocuğun baş edim yöntemlerini de etkilemektedir. Rice (1997), öfke ve kavga ile sorunları çözmeyi seçen anne-babaların çocuklarının ileriki yaşantılarında benzer durumlarda anne-babaları ile aynı tepkileri göstereceklerini ifade etmektedir.

Aile bireylerini model almanın bir diğer uzantısı ise ebeveynlerin veya aile içerisindeki bireylerin suç işlemiş olmalarından ileri gelmektedir. Önceden de belirtildiği gibi çocuklar içerisinde buldukları ortamı oluşturan bireylerden etkilenmektedirler. Ailesinde suç işlemiş bir birey olan kişilerin suç işleme davranışı sergileme oranlarının yüksek olduğu görülmektedir (Erkan, 1995).

Son olarak, çocuğun sahip olduğu kardeş sayısının da suç ile olan ilişkisi yapılan araştırmalar ile kanıtlanmıştır (Türkeri, 1995; akt. Seyhan, 2008). Avcı, 2006 yılında şiddet davranışı sergileyen ve sergilemeyen ergenleri incelemek üzere bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmanın sonucunda, şiddet davranışı sergileyen ergenlerin kardeş sayılarının, şiddet davranışı sergilemeyen ergenlerin kardeş sayısından daha fazla olduğu görülmüştür. Genel anlamda özetlenecek olunursa suç davranışı sergilemiş olan çocukların kardeş sayılarının dört ve üzeri olduğu görülmektedir (Erkan, 1995).

Sonuç olarak, çocuğun içinde bulunduğu ve dış dünya ile etkileşime hazırlandığı aile ortamının çocuğun ileriki yaşantısında sergileyeceği öfke ve suç davranışları ile bağlantılı olduğu görülmektedir.

1.3. Suç ve Sosyal Çevre

Çocukların gelişiminde aile ortamının etkisi yadsınamayacağı gibi içinde yetiştiği sosyal çevre de göz ardı edilmemelidir. Çocuğun etrafında bulunan diğer bireyler, yaşam koşulları ve arkadaşları çocuğun sergileyeceği davranışların belirlenmesinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır.

Sosyal öğrenme teorileri, suçun bireylerin sosyal çevrelerinden etkilenmeleri sonucunda ortaya çıktığı öne sürmektedir. Bu bağlamda bireyler kendi doğaları gereği değil etraflarında bulunan kişilerin davranışlarını gözlemlenmeleri ile suç davranışı sergilemektedirler. Bununla birlikte Sutherland durumu farklı bir açıdan açıklamakta ve bireylerin gerek kişilik özellikleri doğrultusunda suç işleme davranışı sergileyen bireyler ile arkadaşlık ettiklerini ve yaptıkları gözlemler ile sosyal öğrenme içerisine girerek suç davranışı gösterdiklerini belirtmektedir (akt. Yavuzer, 1996).

Çocuğun içerisinde bulunduğu sosyal çevre ve ailesinin ekonomik durumu suç davranışının gelişimi açısından önemlidir. Çocuklar yaşadıkları çevrenin koşulları ve buldukları ortamdan etkilenmektedirler. Eğer çocuk kötü şartlarda yaşamakta, temel ihtiyaçların karşılanacağı kaynaklara ulaşamamakta, uyuşturucu madde kullanımının veya satımının yaygın olduğu bir ortamda bulunmakta ve etrafında kesici ve/veya yanıcı silahlar var ise bu koşullarının suç davranışını tetiklediği bilinmektedir.

Bireylerin yaşadıkları koşullar ve ailelerinin sosyo-ekonomik durumlarının incelenmesine yönelik yapılan araştırmalar, genellikle düşük sosyo-ekonomik statüden gelen ergenlerin suç davranışlarını sergileme eğilimlerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Alagöz, 1997; akt. Seyhan, 2008). Yoksul olarak adlandırılan bir ortamda yaşayan ergenlerin suç davranışı gösterme riskleri ile ilişkili olduğu yapılan pek çok araştırmada görülmüştür (Gorman-Smith, Tolan ve Henry (2000); Sheidow, Gorman-Smith, Tolan ve Henry, 2001).

Diğer yandan, çocukların birlikte vakit geçirdikleri akranlar da oldukça önem taşımaktadır. Özellikle ergenlik dönemindeki bireyler, kendi yaş grubunda bulunan kişiler ile arkadaşlık kurmak, sosyal çevreleri tarafından beğenilmek, onay ve kabul görmek isterler. Aileleri tarafından yeterli ve etkili bir iletişim elde edemeyen, sevgi görmeyen ancak cezalandırılan ve kısıtlı imkânlarla sahip olan çocuklar aileleri ile kuramadıkları yakınlığı akranları aracılığı ile elde etmeye çalışırlar. Kurulan çete ve gruplarda benzer özelliklere sahip ergenler buluşmaktadır. Bu kişiler ailelerinde gördükleri şiddet ve öfke eğilimlerini dışa yansıtma eğilimindedirler. Sonuç olarak gruba katılan kişi, grubun diğer üyeleri tarafından kabul görmek ve gruba dâhil olmak için grubun sergilediği davranışları benimseyerek suç davranışı sergilerler (Kızmaz, 2006). Yapılan araştırmalar bu görüşü desteklemektedir. Türkeri (1995) ve Çırak (1996) yaptıkları araştırmalar ile suç davranışı sergilemiş olan ergenlerin sosyal çevresinde suç işlemiş olan birey ve arkadaşların olduğunu göstermektedirler (akt. Seyhan, 2008). Akran etkisinin, bireyin istediği/arzu ettiği (para, statü vb.) ile elde edebildiği arasında büyük fark olması durumunda daha da artış gösterdiği görülmektedir (Moffitt, 1993).

Çocukların içerisinde buldukları ortamın suç davranışına dönüşmesindeki bir başka etken de madde kullanımından ileri gelmektedir. Bağımlılık oranı yüksek olan sigara, alkol, uçucu madde ve diğer bağımlılık yapan maddelerin bireyin suç işleme davranışı üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir. Yavuzer'in 2003 yılında suç işleme davranışından ötürü hüküm giymiş olan çocuklar ile yapmış olduğu bir araştırmadan hüküm giymiş çocukların %80'inin madde kullanmakta olduğu tespit edilmiştir (Yavuz, 2003).

1.4. Suç ve Okul Başarısı

Zeka ile suç işleme davranışı arasındaki ilişkinin araştırıldığı geçmiş çalışmalarda negatif bir korelasyon olduğu bulunmuştur. Diğer bir deyişle zekâ seviyesi düşük olan bireylerin suç işleme davranışı sergilemeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ancak düşük zekâyâ sahip olmanın suç üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu söylenmemektedir. Okul ve akademik başarısının çocuğun suç işleme davranışı üzerinde nasıl bir etkiye neden olduğu konusunda birçok araştırmacı çalışmalarını sürdürmektedirler.

Okul, bireylerin yeni bilgiler aldıkları, öğrenim gördükleri, sosyal ve toplumsal hayat ile ilgili kuralları öğrendikleri, eğitimlerini tamamladıkları ve öğretmenleri aracılığı ile uygun davranışları modelledikleri bir ortamdır. Ancak bireyin okul ile olan ilişkisinin olumsuz olduğu durumlarda bu eğitim-öğretim süreci kesintiye uğramaktadır. Bireyin okuldan uzaklaşması zekâ seviyesinin düşük olmasından kaynaklanıyor olabileceği gibi, çocuğun psikolojik ve sosyal durumunda da kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Suç işleme davranışı ve okul başarısı arasındaki ilişki yapılan pek çok araştırmada incelenmiştir. Bu araştırmaların sonucunda negatif bir korelasyon olduğu gözlenmektedir. Okul ile ilişkisi kesilmiş olan veya okur-yazar olmayan çocukların suç işleme davranışı gösterme oranlarının okula devam eden ve okul başarısı yüksek olan çocuklar ile karşılaştırıldıklarında daha yüksek olduğu yapılan çalışmalar ile ortaya konulmaktadır (Aksoy, 2007).

Öter ve Akalın'ın (1992) hüküm giymiş çocuklarla yaptıkları bir araştırma sonucunda suç işleme davranışı sergilemiş olan bireylerin eğitim düzeylerinin suç işleme davranışı göstermemiş olan çocuklara oranla düşük olduğu, hüküm giymiş çocukların %77'sinin okula devam etmediği bulunmuştur. Erkan ise 1996 yılında yaptığı bir araştırma ile Öter ve Akalın'ın çalışmasının sonuçlarına benzer bir tablo elde etmiş, suç işleme davranışı göstermiş olan çocukların %76'sının ilkokul seviyesi kadar öğrenim aldıklarını tespit etmiştir (akt. Ovacık, 2008).

1.5. Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı

Bireyin gelişim süreci içinde kendisine ilişkin değerlendirmeleri, eğitsel, kişisel ve mesleki açıdan oldukça önemli sonuçlar doğuran etkenlerden biridir. Bu nedenle, yapılan araştırmalarda benlik değerlendirmesi ile ilişkili kavramlar araştırmacıların önemli ilgi alanlarından biri olmuştur. Bu kavramlardan biri de benliktir (Cevher ve Buluş, 2007). Benlik kavramının tanımlamasına ilişkin araştırmalar yapılmış ve farklı araştırmacılar bu konu üzerinde farklı tanımlamalar getirmişlerdir.

Psikoloji biliminde farklı teorisyenler ve araştırmacılar da benlik kavramı ile ilgili farklı açıklamalar getirmişlerdir. Psikoanalitik kuramın kurucusu olan Freud'a göre benlik egonun içerisinde yer almakta ve kişinin kendisi ile ilgili farkındalığını yansıtmaktadır. Horney ise benlik kavramına başka bir bakış açısı getirmiş ve benliği iki boyutta incelemiştir: (a) gerçek benlik ve (b) ideal benlik. Horney'e göre normal olarak atfedilen insanların sahip oldukları benlik, gerçek benliktir ve bu benlik hem pozitif hem de negatif özelliklere sahiptir. Bu kişiler yaşantılarında deneyimledikleri olaylar sonucunda benliklerinde değişiklikler yaşarlar, bir diğer deyiş ile bu bireylerin gerçek benlikleri esnek yapıya sahiptir. Öte yandan nevrotik olarak nitelendirilen bireyler idealize edilmiş bir benliğe sahiplerdir ve bu benlik değişim göstermeyen oldukça katı bir yapıya sahiptir. Kişi kafasında canlandırdığı ideal benliğe ulaşmak için uğraşmaktadır ve başarısızlık durumunda kendilerine olan güvenleri düşüş göstermektedir (Cevher ve Buluş, 2007).

Rogers da Horney'e benzer bir duruş sergilemektedir ve o da benlik kavramını gerçek ve ideal benlik olarak ele almaktadır. Rogers'a göre kişilerin bir gerçek

benlikleri bir de ideal benlikleri bulunmaktadır. Eğer kişinin ideal benliği yüksek veya düşük ise ancak gerçek benlik ideal benliğe ulaşabilyorsa o zaman ahenkli bir benlik uyumu görülmektedir. Aksi bir durumda ortaya sorunların çıkacağı görüşü ortaya atılmaktadır (Altunay ve z, 2006). Bu bağlamda kişinin diğer insanlar ile olan ilişkileri ve kişinin bu ilişkileri nasıl algılayıp, yorumladığı sahip olduğu benlik kavramına dayanmaktadır.

Günümüzde benlik kavramı, ‘insanın kendi benliğini algılayış ve kavrayış biçimi’ olarak tanımlanabileceği gibi, ‘bir bireyin, yalnızca ona özgü tutumlardan, duygulardan, algılardan, değer ve davranışlardan ibaret kendine ilişkin görüşü’ olarak da tanımlanmaktadır (Aksoy, 2007).

Benlik saygısı ise bireyin benliği ile ilgili sahip olduğu düşünceleri, duyguları ve inançları içermektedir. Bir diğer deyiş ile benlik saygısı, sahip olunan benlikten bireyin ne kadar memnun olduğu anlamına gelmektedir. Literatürde ise benlik saygısı kavramı ‘z değer, kendilik algılayışı, benlik tasarımı, öz kavramı, kendine güven duygusu’ terimleri ile de yer alabilmektedir (Rosenberg, 1965).

James, psikoloji literatüründe benlik saygısı kavramı üzerinde araştırma yapmış ve kavramı tanımlamış olan ilk araştırmacı olarak kabul görmektedir. James’e göre benlik saygısı kişinin sergilemiş olduğu performans sonucunda ortaya koyduğu davranışı değerlendirmesi ile şekillenmektedir. Bu görüşe göre eğer kişi performansını başarılı olarak değerlendiriyor ise benlik saygısı da yüksek olacaktır (Roland ve Marshall, 2003).

Daha sonradan yapılan araştırmalar da benlik saygısını incelemiş ve kavramın tanımına dair açıklamalarda bulunmuşlardır. Rogers, benlik saygısının sahip olunan benlik kavramından ileri geldiğini öne sürmektedir. Bu kurama göre kişin sahip olduğu gerçek benliği ile ilgili sahip olduğu görüş benlik saygısını da etkilemektedir. Psikososyal teoriler ise benlik saygısını dört aşamada incelemektedir: (a) temel kabul; (b) şartlı kabul; (c) gerçek-ideal benlik uyuşması; ve (d) kendini değerlendirme.

Benlik saygısı, kişinin benliğine karşı sahip olduğu tutuma göre farklılık göstermektedir. Eğer kişi kendi benliğinden memnun ise ve kendini olmak istediğinden aşağıda veya yukarıda görmüyorsa benlik saygısı da yüksek olacaktır. Bu durumda kişinin kendisine olan inancı yerinde olacağı gibi kendini olduğu gibi kabul edecektir. Diğer bir taraftan kişi benliğinden memnun değil ise ve kendini bu yönde eleştiriyorsa benlik saygısının düşük olması beklenmektedir.

Kişinin sahip olduğu benlik saygısı aynı zamanda kişinin etkileşim içerisinde olduğu çevresinden ve çevreden alınacak olan onaydan da etkilenmektedir. Kişi onay ve kabul görmek, sosyal evre ve toplumun oluşturduğu ortama ayak uydurabilmek için kendi benliğine dair beklentiler geliştirebilmektedir (Crocker ve Wolfe, 2001). Bu beklentilerin karşılanamaması durumda ise kişinin benlik saygısında düşüş gözlenebilmektedir. Ancak bu durum yine kişinin kendisine dair sahip olduğu inançlara dayanmaktadır.

Yapılan araştırmalar, benlik saygısı yüksek olan bireylerin, kendilerini saygı ve kabul edilmeye değer, faydalı ve önemli kişiler olarak algılama eğiliminde

olduklarını; bunun yanı sıra kendine güvenme, iyimser olma, zorluklar karşısında direnç gösterme, başarılı olma isteği gibi olumlu ruhsal niteliklere sahip olduklarını göstermektedir. Ayrıca benlik saygısı yüksek olan bireylerin yeniliklere açık, iletişim becerileri gelişmiş, yaratıcı ve araştırmacı niteliklerinden dolayı toplumda daha aktif görevler aldıklarını göstermektedir. Benlik saygısı düşük olan bireylerin ise, insanlara güvenemeyen, karamsar, insan ilişkilerinde adaptasyon sorunu yaşayan, kendini suçlama ve utanç duygularına kapılma gibi kişilik özellikleri gösterdikleri belirtilmektedir (Cevher ve Buluş, 2007).

1.6. Benlik Saygısı ve Gelişimini Etkileyen Faktörler

Benlik saygısı bireyin yaşam sürecinin ilk yıllarından itibaren gelişmeye başlar. Özellikle bebeklik çağında, bebeğin anne ile kurduğu ilişkinin niteliği benlik saygısının oluşumunda oldukça önemli rol oynamaktadır. İlkokul yıllarında ise çocuğun ebeveynleri, arkadaşları ve sosyal çevresi ile kurduğu ilişkiler gelişmekte, yaşadığı bu ilişki deneyimleri çocuğun benliğinin farkına varmasında ve benliğinin şekillenmesinde etkilidir. Ortaokul ve sonrası dönemde yaşanan fiziksel, duygusal ve bilişsel değişiklikler ergenin benlik saygısını oluşturmaktadır (Dilek, 2007).

Benlik saygısı gelişiminde çocukluk döneminde kişinin yaşadığı olaylar, bu olaylar ile ilgili algıları ve duyguları önem taşımaktadır. İleriki yıllarda bireylerin sahip olduğu benlik saygıları, çocukluk dönemini nasıl anımsadıkları ile ilişki içerisindedir. Çocukluk dönemini olumsuz olarak anımsayan bireylerin yetişkinlik döneminde düşük benlik saygısına, olumlu anımsayanların ise yüksek benlik saygısına sahip olduğu görülmektedir (Christensen, Wood ve Barrett, 2003).

Benlik saygısı gelişimi ile yaş arasında bir bağlantı olduğu, bireyin yaşının ilerlemesiyle benlik saygısının da ilerlediği görülmektedir. Örneğin; çocukluk çağına göre ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Horney'e göre ergenlik döneminde birey benliği hakkında tasarımını bilişsel süreçte değerlendirmekte ve benlik saygısı gelişimi bu dönemde yüksek noktalara ulaşmaktadır. Rosenberg (1967) ise benlik saygısı gelişiminin 12-13 yaş civarında oldukça az olduğunu ve 14 yaşından sonra yetişkinliğin ilk dönemine doğru geliştiğini belirtmektedir (Rosenberg, Schooler ve Schoenbach, 1995).

Bireylerin benlik saygısı düzeylerinin yüksek veya düşük olması birtakım faktörlerin sonucudur. Benlik saygısının kaynağını anlamaya çalışan birçok geleneksel yaklaşım sosyal ve kişiler arası öğrenmeyi vurgulama eğilimindedir.

Bireylerin benlik saygısı gelişimi aile, okul, iş yaşamı ve sosyal çevre gibi birçok faktörden etkilenmektedir (Cevher ve Buluş, 2007).

Seattles ve arkadaşları (1966), bireyin benlik saygısı gelişiminde ve kişiliğinin oluşmasında yetiştiği ortamın ve koşullarının oldukça önemli rol oynadığını belirtmektedir. Elkin (1958), ebeveynlerin tutumu ve aile ortamının çocuğun yetişmesinde öncelikli olduğundan söz etmektedir (akt. Gecas ve Schwalbe, 1986). Ebeveyn tutumunun ergenin benlik saygısı gelişimine etkisini araştıran araştırmacılar ergenlerin benlik saygılarının ebeveyn tutumları ile yakından ilişkili olduğunu, ebeveyn tutumlarının ergenlerin benlik saygısı üzerinde cinsiyetlerine göre farklı etkiler yarattığını, erkek ergenlerin benlik saygılarının ebeveyn kontrolünden daha

fazla etkilenirken, kız ergenlerin benlik saygılarının daha fazla ebeveyn desteğine ve katılımına bağlı olduğunu saptamıştır (Gecas ve Schwalbe, 1986).

Çocuğun yetişmekte olduğu aile ortamında düşüncelerini ortaya koymasının desteklenmesi, benliğinin kabul görmesi ve koşulsuz olarak sevildiğini hissetmesi benlik saygısının olumlu yönde gelişebilmesi açısından oldukça önem taşımaktadır (Kulaksızoğlu, 1999).

Crocker ve Wolfe (2001) araştırmalarında ailenin yanı sıra fiziksel görünüm, diğer insanlar tarafından bireyin nasıl değerlendirildiği, arkadaş çevresi ile olan iletişim gibi faktörlerin de benlik saygısı gelişimi üzerinde etkisi olduğunu ortaya koymuşlardır.

Sonuç olarak, bireyin benlik saygısı gelişimini bebeklik döneminden itibaren etkileyen ve geliştiren birçok faktör bulunmakta ve bireyin içerisinde bulunduğu ortam ve duruma göre şekillenmektedir.

1.7. Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri

1.7.1. Ergenlik Dönemi

‘Ergenlik’ Latince kökenli bir kelime olup “adolescere”den türemiş ve ‘büyümek ve olgunlaşmak’ anlamına gelmektedir (Hamburg ve Takanishi, 1996; Yavuzer, 1993). Ergenlik dönemi ise ‘genel olarak iniş ve çıkışların yaşandığı, gel-gitlerin olduğu, fırtınalı bir değişim ve gelişim süreci’ olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde yaşanan

değişiklikler ileride kişinin geliştireceği kişilik algısı ve dünya görüşü için adım taşlarını oluşturmaktadır (Arslan, 2009).

Araştırmacılar ve düşünürler ergenlik dönemini açıklamaya çalışmış ve bu dönemi anlayabilmek için çeşitli çalışmalar sürdürmüşlerdir. Ergenlik dönemi ile ilgili yapılan ilk araştırma Hall tarafından 1904 yılında ortaya konulmuştur. Hall, ergenlik dönemini “fırtına ve stres” olarak tanımlamaktadır (Hines ve Paulson, 2006). Hall, kitabında evrimsel teoriye benzer bir şekilde ergenliği ele almış ve bu dönemi ‘yeniden doğuş’ olarak nitelendirmiştir. Yeniden doğuş yaşayan bireyin içsel ve dışsal ortamdaki kaynaklanan çatışmalar geçirdiğini ileri sürmüştür (Üstünel, 2003).

Hall’un ortaya attığı görüş daha sonraları ayrıntılandırılmış ve üç ayrı maddede açıklanmaya çalışılmıştır; (a) ebeveyn-ergen çatışması; (b) duygusal dalgalanmalar ve (c) riskli davranışlar (Hines ve Paulson, 2006). Ergenlik döneminde bulunan birey kendisi ve çevresi ile ilgili yeni düşünceler geliştirmeye başlamaktadır. Bu süreç boyunca yeni deneyimler ve duygusal fırtınalar yaşamaktadır. Öfke, hissettikleri duygular arasında oldukça kuvvetlidir. Genellikle, kendileri utanmış hissettiklerinde, eleştirildiklerinde, tehdit ile karşı karşıya olduklarını düşündüklerinde öfkelenen ergenler bu sebeple kendilerini eleştiren ve yol göstermeye çalışan ebeveynleri ile bir çatışma içerisine girmektedirler. Ebeveynlerle yaşanan çatışmanın diğer bir önemli sebebi ise ergenler bu dönem içerisinde bağımsızlıklarını sağlamaya çalışırken kontrol mekanizmasını arttıran ebeveynlerin, ergenlerin kendilerini kısıtlanmış olarak algılamalarına neden olmalarıdır. Sonuç olarak da ergenler bu dönemde ebeveynleri ile daha az zaman geçirmeye başlarlar (Steinberg, 2007).

Psikoanalitik kurama göre, ergenlik bireyin yetişkinliğe adım attığı ve çocukluk döneminden çıkmaya başladığı bir süreçtir. Freud'a göre 'genital evre' ergenlik dönemini yansıtmaktadır ve ergenlik döneminde yaşanan çatışmalar ilk çocukluk yıllarında bu evrede yaşanan deneyimlerin dışa vurumu olarak görülmektedir (Cloutier, 1982).

Günümüzde ise ergenlik, 'bireylerin buluş çağına girmesi' olarak tanımlanmaktadır. Kızlar için bu tanım, göğüslerin büyümeye ve kendilerinin adet görmeye başlaması olarak kabul edilirken, erkeklerde ise ses tellerinin kalınlaşması ve kılların çıkması olarak nitelendirilmektedir. Yaş aralığı olarak ise genel olarak 13-22 yaş kabul edilmektedir. Ancak ergenlik döneminin yaş aralığı farklı kaynaklara göre değişim göstermektedir. Unesco verilerine göre bu yaş aralığı 15-25 iken, Birleşmiş Milletlere göre 12-25'tir. Sonuç olarak gelişimdeki bireysel farklılıklar (genetik yapı, yetiştiği çevre, beslenme vb.) nedeni ile ergenlik dönemi kişiler için farklı yaş aralığını kapsayabilmektedir (Koç, 2004).

Ergenlik dönemi yoğun olarak duygusal, fizyolojik, biyokimyasal ve davranışsal değişimlerin olduğu (Cüceloğlu, 1992), bedensel, toplumsal ve bilişsel bir olgunlaşma dönemidir (Gander ve Gardiner, 2001). Ergenlik döneminde bireyin sorumlu olduğu çeşitli gelişimsel görevleri vardır. Bu görevler; fiziksel özellikleri kabul etmek ve bedeni etkili bir biçimde kullanmak, toplumsal açıdan cinsiyet rolünü gerçekleştirmek, her iki cinsten kendi yaş grubuna uygun bireyler ile yeni ilişkiler kurmak, ebeveynlerden ve diğer yetişkinlerden duygusal bağımsızlığı gerçekleştirmek, ekonomik bir mesleğe hazırlanmak, evliliğe ve aile yaşamına hazırlanmak, toplumsal bakımdan sorumlu bir davranışı istemek ve gerçekleştirmek,

davranışın rehberi olarak bir dizi değere ve ahlak sistemi kazanmak, bir ideoloji geliştirmek olarak sıralanabilir (Gander ve Gardiner, 2001). Kısaca özetlemek gerekirse bu dönemde özerklik yani bağımsızlık kazanmak bireyin gerçekleştirmesi gereken en önemli gelişimsel görevidir (Hortaçsu, 2003).

1.7.2. Ergenlik Döneminde Fiziksel ve Cinsel Gelişim

Ergenlik dönemi hormonal değişimlerin yaşandığı, vücudun değişime uğradığı ve bu değişikliklerin duygusal etkiler yarattığı bir dönem olarak kabul edilirken, bu sebeple yetişkinler tarafından “hormonal özrürlük” olarak da adlandırılmaktadır (Ecstein, Rasmussen ve Wittschen, 1999).

Gander ve Gardiner’e (2001) göre ergenlik, biyolojik açıdan endokrin bezleri damarlara hormonları saldığı zaman başlar ve kandaki hormonlar erinlik süreci (pubescence) olarak bilinen bedensel ve cinsel değişimleri başlatır. Püberte, bireyin cinsel olgunlaşmaya başladığı, 1-2 yıl süren bir yaşam dönemidir (Özbay ve Öztürk, 1992). Kızlarda yaş aralığı 11-13 iken erkeklerde 13-15 olarak kabul edilmektedir. Kızlarda da, erkeklerde de her iki cinse ait hormonlar üretilmekle birlikte, bunların oranları farklıdır. Ergenlik dönemi yaklaştığında kızlarda kendi cinsiyet hormonu östrojen, erkeklerde de androjen salgısı artar. Ergenlik döneminde boy ve kilo artışı hızlanan gençte cinsel olgunlaşmanın başladığı işareti olan birincil cinsiyet özellikleri ve ikincil cinsiyet özellikleri de gelişmeye başlar (Koç, 2004).

Üreme ile doğrudan ilişkili olan birincil cinsiyet özellikleri; erkeklerde penis ve testislerin gelişimi, kızlarda ise yumurtalıkların, klitoris, vajinanın ve rahmin gelişimi, buna bağlı olarak adet görme olarak sıralanabilir. Üreme ile doğrudan ilişkisi olmayan ikincil cinsiyet özellikleri ise; erkeklerde yüz, vücut ve kasık tüyleri

ile ses kalınlaşması, kızlarda ise göğüslerin olgunlaşması, tüylenmeler ve kasıklarda tüylenme olarak sıralanabilir. Erkek çocuklarda, birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerinin gelişimi kızlarınkinden yaklaşık 2 yıl daha uzun sürer (Şendil, 2003). Bununla birlikte ergenlik döneminde ortaya çıkan bu fiziksel ve biyokimyasal değişimler, cinsel dürtü ve duygulardaki artışı da etkilemektedir. Bu durum birçok ergenin kaygı düzeyinin artmasına neden olabilmektedir (Gander ve Gardiner, 2001). Ergenlik döneminde yaşanan bu fiziksel gelişmelerin 18-20 yaş aralığında kızlar ve erkekler için tamamlandığı bilinmektedir (Özbay ve Öztürk, 1992).

1.7.3. Ergenlik Döneminde Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim olarak bilinen olgu, ergenlerin yalnız kendilerini, ailelerini, yaşlılarını, arkadaşlarını ve öğretmenlerini değil, dünyalarını görme biçimi üzerinde uzun süreli etkiler taşımaktadır. Ergenlerin tüm düşünce süreçleri değişir, gittikçe artan biçimde geleceğe yönelik ve soyut düşüncelerle ilgili olurlar. Piaget'e göre bu gelişim bireyin artık somut operasyonlar yapmayı bıraktığı ve soyut işlemleri geliştirmeye başladığı formal operasyonlar döneminden ileri gelmektedir (Yavuzer, 2003). Bu dönemin en önemli özelliği, gencin karmaşık zihinsel işlemleri, yalnızca nesnelere ve deneyimlere değil, fikirlere ve düşüncelere de uygulayabilmesidir. Ergen sadece gerçek ve somut olanla değil, imaj ve tasarımlarla da ilgilenmeye başlar, problem çözümünde soyut işlemsel düşünceyi kullanır. Keating (2004) ergenlerin geliştirmeye başladığı bu bilişsel becerilere "yönetici takım" demektedir. Ergenler "yönetici takım" sayesinde olasılıklar üzerinde durabilmeye, soyut kavramlar hakkında düşünebilmeye, düşünce süreçlerini üzerinde yoğunlaşmaya, konuları çok yönlü ele almaya ve mutlak yerine göreceli olarak konuları ele almaya başlarlar (Steinberg, 2007). Bu sayede ergenler artık çocuklardan daha geniş bir bakış açısıyla farklı düşünebilmeye başlamış olurlar. Farklı düşünebilmeye başlayan

ergenler bu dönemde “düşünce üzerine düşünme” becerisine sahip olurlar. Bu sayede düşüncelerini organize edebilmekte ve diğer bireyler ile düşüncelerini paylaşabilme, ifade edebilme, anlatma ve tartışma yetisine sahip olurlar (Elkind, 1970).

Ergenlikte dikkat etme yeteneğinde de gelişmeler yaşanmaktadır. Ergenliğe adım atmış bireyler artık dikkatlerini neyin üzerine yoğunlaştıracaklarına karar verme yetisi geliştirirler. Bu sayede dikkatlerini dağıtacak olan uyarılara kendilerini kapatabilirler (Schiff ve Knopf, 1985).

Bu dönemde ayrıca cinsellik, ahlak ve din gibi konularla ilgili daha önce kabul ettikleri karar ve değerleri sorgular, kendilerine bir değer sistemi oluşturur ve bu bakış açısı, onların yaşamlarına derin değişimler getirmektedir (Şendil, 2003). Ergenler yanlış bir biçimde, çevrelerindeki insanlar tarafından ilginin odağı olduklarını kabul edip, insanların 'onların davranışları ve görünüşleriyle' ilgilendiklerini düşünürler. Bu düşünce sistemine paralel olarak ergenler gittikçe kendi yarattıkları bir seyirci kitlesinin varlığına inandıkları için, ergenlerin benlik bilinci artar ve çevreden aldıkları geribildirimlere bağlı olarak kendine hayran olma ile kendini eleştirme arasında çelişki yaşarlar. Ergenlerin yaşadığı bu durum ve gösterdikleri benmerkezci tutum bir süre devam etmekle birlikte, Elkind'e göre bazen onbeş-onaltı yaş dolaylarında, ergenler kendilerini izleyen ve davranışları ile sürekli ilgilenen insanların var olmadığını fark etmeye başlarlar. Böylelikle düşsel seyircilerin önemi azalır ve ergenler için doğru ve yanlış değerlerine ilişkin daha gerçekçi bir benlik kavramı kişisel söylencenin yerini almaya başlar (Elkind, 1970 akt. Gander ve Gardiner, 2003).

1.7.4. Ergenlik Döneminde Duygusal Gelişim

Çocukluk döneminden ergenliğe geçen bireylerde duygusal gelişim açısından farklılıklar gözlenmektedir. Ergenliğe adım atmış bireyler gün içerisinde birçok kez duygu değişimi yaşar ve bu duygu değişimleri oldukça hızla bir biçimde gerçekleşebilir (Larson ve Richards, 1994). Ergenler deneyimledikleri duygular açısından yoğunluk yaşamakta ve istikrarsızlık göstermektedirler. Kendini mutlu hisseden ergen kısa bir zaman sonra kendini öfkeli hissedebilmektedir. Bu bağlamda ergenlik döneminde yaşanmakta olan duyguların kolayca dalgalanmalar göstermekte olduğu yorumu yapılabilmektedir (Koç, 2004). Ergenin ortaya çıkan ve değişen duyguları ile başa çıkmayı öğrenmesi gerekmektedir.

Duygular ile başa çıkmanın yanı sıra ergenin duygularını tanıması, anlaması, yorumlayabilmesi duygularını yönetebilmesi ve hangi durumlarda uygun olduğunu anlayabilmesi açısından önemlidir (Larson ve Brown, 2007).

Ergenlik döneminde bireyi duygusal açıdan olumsuz olarak etkileyebilecek bir başka faktör ise çocuğun ergenlik dönemine yaşlılarından daha erken veya daha geç girmesinden ileri gelmektedir. Akranlarından önce veya daha sonra ergenliğe adım atan bireyler çevrelerinde bulunan kişiler tarafından farklı değerlendirmeler ile karşı karşıya kalabilirler (Tan, 1992). Ergenliğe erken veya geç giren bireylerin durumdan olumlu olarak etkilenebilecekleri gibi uyumsuzluk hissi yaşayabilecekleri ve benlik gelişimlerinin negatif yönde etkilenebileceği ortaya konulmaktadır (Öncü, 1992).

Bu dönemde ergenlerde bazı psikolojik rahatsızlıklar da görülmektedir. Gerek fiziksel gelişimden ötürü gerekse duygusal dalgalanmaların bireyde yarattığı rahatsızlıklar

ergenin psikolojisini etkilemektedir. Yaşanan psikolojik rahatsızlıklardan en sık rastlanılanları depresyon, sınav kaygısı, diğer kaygı bozuklukları, davranış bozuklukları ve yeme bozuklukları olarak sıralanmaktadır (Yörükoğlu, 1993). Aynı zamanda bu dönemde ergenlerde intihar etme davranışı da görülmektedir. (Steinberg, 2007).

Öte yandan ergenlik dönemindeki bireyler daha önce sahip olmadıkları soyut düşünme becerilerine sahip olmaya başladıklarından sosyal anlamda da gelişmektedirler. Bu bağlamda ergen somut dünya dışındaki kavramlar hakkında da fikir yürütebilmekte ve diğer insanların hislerini ve düşüncelerini de anlamak için çaba harcamaktadırlar. Bu sayede empati kurabilme yeteneği geliştirmektedirler (Smead Morganett, 1990).

1.7.5. Ergenlik Döneminde Sosyal Gelişim

Ergenlik döneminde yaşanan sosyal gelişim özelliklerine bakıldığında; bu dönemde ergenlerin bir grup içinde kendi kimliğini oluşturmaya çalıştığı gözlenmektedir. Erikson'un psikososyal kuramı çerçevesinde de ergenlik dönemine ait gelişim basamağında başarılması gereken yaşam görevleri arasında kimlik oluşturma' bulunmaktadır (Gander, Gardiner, 2001). Birey bu dönemde sosyal çevresinden (aile, akrabalar, öğretmenler, akranlar vb) aldığı yardımlar ile kişilik karmaşalarını çözerek bir sonraki aşamaya geçer. Erikson, ergenlerin 12-18 yaşları arasında olumlu bir kimlik duygusu içinde gelecekle ilgili sosyal, kişisel, cinsel ve mesleki rol kararlarını vermeleri gerektiğini söyler (Kimlik Edinmeye Karşı Kimlik Karmaşası dönemi). Bu karmaşaları çözememesi durumunda veya bu kritik zamanda ihtiyaç duyduğu yardımı alamaması durumunda bireyin kişilik gelişiminde sorunlar olacaktır (Can, 2002).

Ergenlik dönemindeki birey arkadaşlık kurmaya ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasına önem göstermektedir. Ergenlik dönemindeki kişi arkadaşlık kavramı üzerine soyut olarak düşünme evresine girmektedir (Steinberg, 2007). Bu bağlamda kendini sahip olduğu arkadaş ve ilişki ağına göre de nitelendirmeye başlamaktadır.

Bu bağlamda ergenler oldukları gruplar, kulüpler, dini ve politik hareketler, akran grupları ile kurdukları ilişkiler içerisinde kendi kimliklerini ararlar ve bu süreç içinde kimlik oluşturma çabası için yeni rol denemeleri yaparlar. Bu denemeler sırasında da içinde yaşadıkları toplumun beklentilerine, değerlerine uygun rolleri edinmeye çabalarlar (Şendil, 2003).

Connolly ve Konarski (1994), ergenlerin yakın ve duygusal paylaşımın olduğu arkadaşlık ilişkilerine sahip olmalarının benlik saygılarını olumlu yönde etkilediğini ifade etmektedirler.

1.7.6. Ergenlik Döneminde Benlik Saygısı Gelişimi

Benlik saygısı, bireyin psikolojik açıdan etkin olmasını sağlayan temel belirleyicilerden biri olup, özellikle ergenlik döneminde önem kazanan bir boyuttur. Yetişkinlik dönemi için, ergenlik boyunca şekil almaya devam eden benlik saygısı gelişimi oldukça büyük bir önem taşımaktadır (Kernis, Lakey ve Heppner, 2008). Aynı zamanda benlik saygısı ileride bireyin sergileyeceği davranışların belirleyicisi olarak kabul edilmektedir (Sanford & Donovan, 1984; akt. Kavas, 2009). Aynı zamanda ergenlik dönemi boyunca süren benlik saygısı gelişimi yavaş seyir etmekte ve artışlarda azar azar olmaktadır (Steinberg, 2007).

Ergenlik çağında sorulan “ben kimim, nasılım, zeki miyim, atletik miyim, sosyal miyim, popüler miyim?” gibi sorulara ergenin kendisi tarafından verilen cevaplar ergenin kendi hakkında ve benlik saygısı hakkında ne hissettiğini ortaya koymaktadır. Bir diğer deyiş ile ergenin kendisini farklı ortamlarda nasıl gördüğü ve değerlendirdiği benlik saygısını etkilemekte ve bu sebeple farklı ortamlara göre değişim göstermektedir (DuBois, Burk, Braxton, Swenson, Tevendale, Lockerd ve Moran, 2002; Harter, Waters ve Whitesell, 1998).

Bowlby (1980), çocuklukta başlayıp ergenlikte yavaş bir hızda tam anlamı ile yerleşmeye başlayan benlik saygısının bağlanma modelleri ile ilişkin olduğu öne sürmektedir. Bowlby’ a göre güven verici bağlanma modelini deneyimleyen ve yeteri kadar sevilip, onaylanan ergenlerin daha olumlu bir kendilik değeri yaşayacakları dolayısıyla da daha yüksek bir benlik saygısı geliştirecekleri; ancak içten olmayan, güvensiz, yeteri kadar ilgi ve sevgi görmeyen, onaylanmayan bir bağlanma modelinden gelen ergenlerin daha olumsuz bir benlik saygısına sahip olacakları düşünülmektedir. Anne-babanın ebeveynlik tarzlarının da ergenlik dönemindeki bireyin benlik saygısı gelişimini etkilediği, otoriter ebeveynlik modeli ile yetişmiş ergenlerin benlik saygılarının daha yüksek olacağı ortaya konulmuştur (Milevsky, Schlechter, Netter ve Keehn, 2007).

Benlik saygısının ergenlik dönemindeki bireylerin üzerinde farklı alanlarda farklı sonuçlara yol açabileceği düşünülmektedir. Örneğin, benlik saygısının düşük seviyelerde olmasının okul başarısı ile ilişkili olduğu bu bireylerin düşük okul başarısına sahip olduğu görüşü ortaya konulmaktadır (Smead Morganett, 1990). Bir

diğer görüş ise bunun tersini savunmakta ve yüksek okul benliğinin yüksek okul başarısı ile ilişkili olmadığını söylemektedir (Steinberg, 2007).

Benlik saygısının etkilediği bir başka alan ise suç ve suç işleme alanıdır. Bu konuda da farklı görüşler ortaya atılmaktadır. Kimi araştırmacılar düşük benlik saygısının suç işleme davranışına yol açtığını iddia ederken karşıt görüşlü araştırmacılar yüksek benlik saygısının suç işlemeye davranışını ortaya çıkardığını söylemektedir (Walker ve Bright, 2009). Diğer bir yandan suç işleme davranışının sabit olmayan bir başka deyişle değişim göstermeye devam eden benlik saygısından kaynaklandığı düşünölmektedir (Lim ve Chang, 2009).

Türkiye’de yapılan bir araştırmada ergenlerin sigara, alkol ve madde kullanımları ile benlik saygıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Sigara ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, alkol ve madde bağımlılığının düşük benlik saygısı ile pozitif korelasyon gösterdiği görölmüştür (Kavas, 2009).

Özetle, ergenlerin benlik ve benlik saygısını etkileyen pek çok değişken olduğu görölmektedir. Ancak benlik saygısının ergenin davranışları üzerinde nasıl bir etkisi olduğu konusunda farklı görüşlerin yer aldığı da gözlenmektedir.

1.8. Ergenlik Dönemi, Suç İşleme Davranışı ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Suç işleme davranışı göz önünde bulundurulduğunda ergenlik döneminde bulunan bireylerin diğer yaş gruplarına oranla daha fazla suç işleme eğiliminde olduğu görülmektedir. Ergenlik döneminde “statü suçları” (okuldan kaçma, alkol kullanma, vb.) işlenebileceği gibi şiddet ve mala yönelik suçlar da işlenmektedir (Steinberg, 2007).

Ergenlik döneminde bireylerin suç işleme davranışı gösterme sebepleri sosyal, ailesel özellikler ve kişisel farklılıklar ile şekillenmektedir. Ergenlik döneminde suç işleme davranışını ortaya çıkarabilecek ortak özellikler arasında dürtü kontrol eksikliğinin olması, düşünmeden hareket etmesi, engellenmeyle karşılaştıkları zaman bu durumla başa çıkamama, sosyal becerilerin zayıf olması, iletişim kurmada zorluk çekmesi, öfke kontrolü gibi becerilerinin çok az olması ya da bu becerilerinin etkili olamaması, eğitim yaşamının ihmal edilmesi ve ergenin alkol ve madde kullanması şeklinde sıralanabilir (Ögel ve Aksoy, 2007). Ayrıca medyada şiddete maruz kalma, silah taşımak veya silah taşıyan kişiler ile aynı ortamda bulunmak da suç davranışını ortaya çıkaran etkenler arasında sayılmaktadır (Alikaşifoğlu, 2008).

Ergenlik döneminde yaşanan kimlik arayışı ve bağımsızlık isteği ile aile bağlarının yeterince güçlü olmaması da suç davranışını ortaya çıkarabilmektedir. Aile içerisinde alkol ve/veya madde kullanımı, boşanma, suç işlemekte olan veya işlemiş bireylerin bulunması, yeterli duygusal desteğin bulunmaması ve istismara uğrama, ergen bireyin suç davranışı sergilemesinde etken olarak gözlenmektedir. Ergenler arası

kişisel farklılıklar ise yaşanmış kafa travması, cinsiyet, hormonal farklılıklar, düşük doğum kilosu, hiperaktivite, zekâ geriliği, öğrenme güçlüğü ve anksiyete olarak sıralanmaktadır. Suç işleme davranışını engelleyici faktörler arasında ise aile bağlarının kuvvetli olması, zekâ yüksekliği, sosyal problemleri çözebilme becerilerine sahip olma ve benlik saygısının yüksek olması gösterilmektedir. Ergenlerin yapısı, özellikleri ve yeteneklerine ilişkin etmenlerin yanı sıra; birey üzerindeki çevresel etkenler, özellikle içinde yaşayıp büyüdüğü en yakın çevre olan aile, sosyal çevre ve yaşam koşulları da ergenlik döneminde suç işleme davranışını etkileyen faktörler arasında sıralanabilir. Ergenlik döneminde suç davranışının ortaya çıkmasında bu etmenler birbiri ile yakın ilişki içinde bulunmakta olup, suç davranışı bu olumsuz etmenlerin olumsuz etkisinin bir bileşkesi olarak ortaya çıkmaktadır (Işıқтаç, 1994). Konu ile ilgili yapılan araştırmalardan Moffitt'in yaptığı çalışma ile ergenlik döneminin suç işleme açısından önemli bir evre olduğu ve suç işleme oranının 12 yaşından itibaren artış gösterip, 18 yaşından itibaren de düşüşe geçmeye başladığı ortaya konmuştur (Moffitt, 1993).

Ergenlik döneminde psikolojik alanda değişim göstermeye başlayan bireyler gerek sosyal ortamdan gerek ise aile ortamından etkilenmeye başlarlar. Bir kimlik arayışı içerisine giren ergenler, onay ve kabul görme ihtiyacı içerisine girerler. Düşük benlik saygısına sahip olan ergenler çoğu zaman çetelere katılarak grup üzerinden benlik saygılarını yükseltme eğilimi gösterirler. Bu sayede hem grup tarafından kabul görmüş, onay almış olurlar hem de kendi benlik saygılarını yükseltmek için diğer kişilere kabadayılık ve saldırgan davranışlar sergilemiş olurlar.

Ybrant (2008), ergenler ile yaptığı bir çalışmada, olumlu ve olumsuz benlik kavramının bireylerin üzerinde yarattığı etkiyi araştırmayı amaçlamıştır. Bulgular benlik kavramı olumsuz olan ergenlerin suç işleme davranışlarında artış olabileceğini sonucunu ortaya koymuştur.

Ülkemizde Alagöz (1997) tarafından yapılan bir araştırmada suç işleme davranışı sergilemiş ve tutuklanmış olan erkek ergenlerin benlik saygıları değerlendirilmiştir. Kasten adam öldürme suçundan tutuklanmış olan erkek ergenlerin benlik saygılarının suç işleme davranışı göstermemiş olan erkek ergenlerin benlik saygılarından daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmaların aksine Baumeister, Smart ve Boden (1996), suç işleme davranışı ve saldırganlığın düşük benlik saygısından değil, çok yüksek benlik saygısından ileri geldiğini öne sürmüşlerdir.

Donnellan, Trzesniewski, Robins, Moffit ve Caspi 2005 yılında yayınladıkları araştırmaları ile benlik saygısı ve saldırgan davranışları incelemiştir. Bulgular, düşük benlik saygısına sahip olan 11 yaşındaki bireylerin saldırgan davranışlarının 13 yaşında artış gösterdiğini ve düşük benlik saygısına sahip olmanın saldırgan davranış sergileme olasılığını arttırdığını ortaya koymuşlardır.

Ergenlik döneminin birey üzerindeki etkisi, ergenin sahip olduğu benlik saygısı ve suç işleme davranışı üzerinde pek çok araştırma yapılmış olmakla birlikte, bu çalışmaların hepsinin ortak bir noktada buluştuğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

Özetle, ergenlik dönemi, bireyin hızlı bedensel ve duygusal değişimlerine uyum sağlaması, çeşitli rol denemeleri aracılığı ile kendi kimliğini oluşturma çabası ve sosyal çevresi ile olan ilişkilerini yeniden çerçeveselendirme gibi gelişimsel görevlerin hepsinin bir arada gerçekleştirilmeye çalışılması sebebiyle sıkıntılı bir dönemdir. Bu gelişimsel dönemin kendine has özelliklerinin yanı sıra, bu dönemde bireyi suç işleme davranışına yönlendiren çeşitli etmenlerin ve 'suç' davranışının kendisinin, benlik saygısı ve kişinin kendisini değerlendirmesi üzerinde etkili olabileceği görüşünden yola çıkılarak yapılan çalışmada suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeyi açısından farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

1.9. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, suça sürüklenen (18 yaşını doldurmamış ve kanunla ihtilafa düşen bir eylemde bulunmuş birey) ve suça sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını saptamak amacıyla tasarlanmıştır. Araştırmadan elde edilecek olan sonuçlar ile ergenlik döneminde bireylerin suça sürüklenme durumu ve benlik saygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmektedir. Aynı zamanda suça sürüklenen ve suça sürüklenmeyen ergenlerin sosyodemografik özellikleri açısından hangi alanlarda farklılaştığı ve her iki ergen grubunun sosyodemografik özellikleri ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin nasıl şekillendiğinin de incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yapılan araştırmanın temel hipotezi, suça sürüklenen ergenlerin benlik saygısı düzeyi puanların suça sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeyi puanlarından

daha düşük olduğu yönündedir. Araştırmanın bağımsız değişkeni 'suça sürüklenme' bağımlı değişkeni ise 'benlik saygısı düzeyi' olarak belirlenmiştir.

1.10. Araştırmanın Önemi

Suça sürüklenen ve suça sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının gözlemlenebilmesi amacı ile gerçekleştirilmiş olan bu araştırmanın birçok açıdan önemi olduğu düşünülmektedir. Suça sürüklenen ergenler suç davranışı sergilemeye karar verme, suç işleme ve suç davranışı sonrası süreçleri nedeniyle suça sürüklenmeyen ergenlerden farklı özellikler göstermektedir. Bu nedenle suça sürüklenmiş olan ergenler psikososyal açıdan suça sürüklenmeyen ergenlerden farklı bir tablo sergilemektedir. Yapılan araştırma bu farklılıkları ortaya koymayı ve suça sürüklenmiş olması nedeni ile risk altındaki ergenlerin psikososyal gereksinimlerinin neler olduğu konusunda bilgi edinmeyi amaçlamaktadır. Elde edilecek olan bilgiler doğrultusunda suça sürüklenmiş olan ergenlerin bu gereksinimlerinin hangi yollardan karşılanabileceği üzerinde durulması düşünülmektedir.

Araştırmanın önemli basamaklarından biri de; suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin ortaya konulmasıdır. Araştırmanın hipotezinde de belirtildiği gibi, suça sürüklenmiş olan ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin suça sürüklenmemiş olan ergenlerden daha düşük düzeyde çıkacağı öngörülmektedir. Uygun müdahale yöntemlerinin geliştirilebilmesi için ise suça sürüklenmiş olan ergenlerin benlik saygılarını etkilen faktörler hakkında detaylı bilgi edinilmesinin önemli olduğu, bu sebeple yapılan araştırmanın amacının yerinde olduğu

düşünülmektedir. Çalışmadan elde edilecek bulguların, suça sürüklenmiş olan ergenlerin ileriki yaşantılarında gerekli olan olumlu benlik saygısı seviyesine sahip olabilmeleri için uygun müdahale yöntemlerinin geliştirilmesi için fikir verebileceği düşünülmektedir.

Suçta sürüklenmiş olan ergenlerin neden suç işlediklerine dair farklı kuramlar farklı açıklamalar öne sürmekte ve yapılan araştırmaların sonucunda birçok faktörün üzerinde durulmaktadır. Bu faktörlerin incelenmesi ve suça sürüklenmeye neden olan etmenler hakkında bilgi sahibi olunması, yapılan araştırmanın bir diğer önemli basamağıdır. Bu sayede risk altında olduğu düşünülen çocuk ve ergenler için önleyici çalışmalar başlatılarak çocuk ve ergen suçluluğunun önüne geçilebileceği görüşü düşünülmektedir. Bundan başka suç davranışı göstermiş olan çocuk ve ergenler için, konu ile ilgili çalışan kuruluşların uygun rehabilite edici programlar ve manipülatif teknikler geliştirmesine katkıda bulunulabileceği varsayılmaktadır. Suça sürüklenme nedenleri ve duruma neden olan psikososyal etmenler hakkında geniş çapta elde edilecek olan her bilginin suç işleme ve sonrasında tekrarlamama açısından oldukça önemli olduğu düşünülmekte ve bu anlamda araştırmadan elde edilen bulguların daha da önem kazandığı öngörülmektedir.

Son olarak ise yapılan bu araştırmanın yapıldığı kuruluşun Türkiye’de suça sürüklenen çocuklara hizmet veren ilk ve tek kuruluş olması nedeniyle, araştırmaya katılan örneklem grubunun oldukça zor ulaşılabilir olması, elde edilen bulguların, gerek dünyada gerekse Türkiye’de günümüze kadar yapılmış olan çalışmalara farklı bir bakış açısı katmayı hedeflemesi, ergenlik döneminde görülen suç davranışının

psikososyal boyutu ile ilgili literature bilgi kazandırmayı amaçlaması açısından önem taşıdığı düşünülmektedir.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

Yöntem bölümünde yapılan araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ile verilerin analizi ve yorumlanması hakkında bilgiler yer almaktadır.

Bu araştırma, ergenlerin suça sürüklenme durumları ile benlik saygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve suça sürüklenen ergenlerin, suça sürüklenmeyen ergenlere göre benlik saygısı puanları açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığını saptamak amacı ile tasarlanmıştır. Bu nedenle araştırma karşılaştırmalı bir betimsel çalışma niteliğindedir.

2.1. Örneklem

Çalışmanın örneklem grubuna, SHÇEK Kemerburgaz Ağaçlı Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi'nde kalmakta olan 'Suça sürüklenen ve sürüklenmeyen', '14-15 yaş arası kız ve erkek' 45 ergenden ve SHÇEK Vakıfbank Umut Çocukları Vakfı İlköğretim okulunda kalmakta olan '14-15 yaş arası erkek' 15 ergenden oluşan toplam 60 katılımcı dâhil edilmiştir. Suça sürüklenen 15 kız ve 15 erkek ergen 'deney grubu' olarak, suça sürüklenmeyen 15 kız ve 15 erkek ise 'kontrol grubu' olarak rastgele yöntemle seçilerek araştırmaya alınmıştır. Deney ve kontrol grubunu

ayırmada ergenlerin emniyet birimlerinden alınan suç kaydı bilgileri göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubundaki ergenlerin sayısı yüksek olmamakla birlikte, araştırma konusunun niteliği, yapılan araştırmanın bir ön çalışma olarak düşünülmesi, çalışmanın yapıldığı kuruluşun Türkiye’de bulunan ilk ve tek kuruluş olması ve bu kuruluşta koruma altına alınmış ergen sayısının sınırlı olması nedeni ile ulaşılabilen sayıdaki örneklem grubuyla çalışılmıştır.

Örnekleme ait demografik bilgiler aşağıda verilmiştir.

Tablo 1 Ergenlerin yaşına ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Suça Sürüklenen			Suça Sürüklenmeyen		
Yaş	N	%	Yaş	N	%
14 Yaş	15	50,0	14 Yaş	13	43,3
15 Yaş	15	50,0	15 Yaş	17	56,7
Toplam	30	100,0	Toplam	30	100,0

Araştırmaya dâhil olan ve suça sürüklenen ergenlerin %50,0’si (N=15) 14 ve diğer %50,0’si (N=15) 15 yaşındadır. Suça sürüklenmeyen ergenlerin ise %43,3’ü (N=13) 14 yaşında, kalan %56,7’si (N=17) ise 15 yaşındadır.

Tablo 2 Ergenlerin cinsiyetine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Suça Sürüklenen			Suça Sürüklenmeyen		
Cinsiyet	N	%	Cinsiyet	N	%
Kız	15	50,0	Kız	15	50,0
Erkek	15	50,0	Erkek	15	50,0
Toplam	30	100,0	Toplam	30	100,0

Araştırmaya katılan ergenlerin cinsiyete ilişkin dağılımları suça sürüklenen ve sürüklenmeyenler için aynı şekilde, %50,0 (N=15) kız ve %50,0 (N=15) erkeklerden meydana gelmektedir.

Tablo 3 Ergenlerin eğitim düzeyine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Suça Sürüklenen			Suça Sürüklenmeyen		
Eğitim Düzeyi	N	%	Eğitim Düzeyi	N	%
3. Sınıf	4	13,3	3. Sınıf	7	23,3
4. Sınıf	3	10,0	4. Sınıf	7	23,3
5. Sınıf	4	13,3	5. Sınıf	2	6,7
6. Sınıf	5	16,7	6. Sınıf	7	23,3
7. Sınıf	6	20,0	7. Sınıf	5	16,7
8. Sınıf	8	26,7	8. Sınıf	2	6,7
Toplam	30	100,0	Toplam	30	100,0

Örneklemdaki ergenlerin eğitim düzeyleri her iki grup için de 3. Sınıf ile 8. Sınıf arasında yer almaktadır. Genel olarak bakıldığında suça sürüklenen ergenlerin eğitim düzeylerinin, suça sürüklenmeyenlere göre biraz daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 4 Ergenlerin anne-baba birlikteliğine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Suça Sürüklenen			Suça Sürüklenmeyen		
Anne-Babamın Durumu	N	%	Anne-Babamın Durumu	N	%
Birlikte	17	56,7	Birlikte	6	20,0
Boşanmış	6	20,0	Boşanmış	17	56,7
Anne vefat	5	16,7	Anne vefat	3	10,0
Baba vefat	2	6,7	Baba vefat	3	10,0
			İkisi de vefat	1	3,3
Toplam	30	100,0	Toplam	30	100,0

Tablo 4'den de görüleceği üzere suça sürüklenenlerin %56,7'sinin (N=17) anne-babası birlikte iken bu oran suça sürüklenmeyenlerde %20,0 (N=6) olarak gerçekleşmiştir. Buna karşılık, tam tersi bir durum boşanma için görülmektedir. Suça sürüklenen ergenlerin %20,0'sinin (N=6), suça sürüklenmeyen ergenlerin ise %56,7'sinin (N=17) anne-babasının boşanmış oldukları bulunmuştur.

Tablo 5 Ergenlerin anne eğitim düzeyine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Suça Sürüklenen				Suça Sürüklenmeyen		
Annenin Eğitim Durumu	Eğitim	N	%	Annenin Eğitim Durumu	N	%
Okur-yazar değil		20	66,7	Okur-yazar değil	10	33,3
Okur-yazar		6	20,0	Okur-yazar	3	10,0
İlkokul mezunu		4	13,3	İlkokul mezunu	15	50,0
				Ortaokul mezunu	2	6,7
Toplam		30	100,0	Toplam	30	100,0

Örnekleme yer alan ergenlerin anne eğitim düzeyleri incelendiğinde; suça sürüklenenlerin annelerinin %66,7 (N=20) gibi oldukça yüksek bir oranının okuma-yazma bilmediği görülmektedir. Suça sürüklenmeyenlerde bu oran neredeyse yarısı

kadardır (%33,3) (N=10). Genel olarak suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin annelerinin eğitim düzeylerinin oldukça düşük olduğu bulunmuştur. 60 ergen arasında annesi ortaokul mezunu sadece 2 kişi vardır.

Tablo 6 Ergenlerin baba eğitim düzeyine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Suça Sürüklenen				Suça Sürüklenmeyen		
Babanın Durumu	Eğitim	N	%	Babanın Eğitim Durumu	N	%
	Okur-yazar değil	2	6,7	Okur-yazar değil	2	6,7
	Okur-yazar	22	73,3	Okur-yazar	4	13,3
	İlkokul mezunu	4	13,3	İlkokul mezunu	22	73,3
	Ortaokul mezunu	1	3,3	Ortaokul mezunu	2	6,7
	Lise mezunu	1	3,3			
Toplam		30	100,0	Toplam	30	100,0

Araştırmaya katılan ergenlerin babalarının eğitim düzeyleri de, anne eğitim düzeyine benzer şekilde düşük görünmektedir. Ancak okuma-yazma bilmeyen baba sayısında ciddi bir düşüş vardır. Suça sürüklenen ergenlerde, babası okur-yazar olanların oranı en yüksek çıkarken (%73,3) (N=22), suça sürüklenmeyen ergenlerde babası ilkokul mezunu olanların oranı en yüksektir (%73,3) (N=22).

Tablo 7 Ergenlerin kardeş sayısına ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Suça Sürüklenen			Suça Sürüklenmeyen		
Kardeş Sayısı	N	%	Kardeş Sayısı	N	%
2 Kardeş	6	20,0	2 Kardeş	8	26,7
3 Kardeş	6	20,0	3 Kardeş	7	23,3
4 Kardeş	6	20,0	4 Kardeş	7	23,3
5 Kardeş ve +	12	40,0	5 Kardeş ve +	8	26,7
Toplam	30	100,0	Toplam	30	100,0

Tablo 7'den de görüleceği üzere genel olarak araştırma örneklemini oluşturan ergenlerin kardeş sayılarının yüksek olduğu söylenebilir. Suça sürüklenen ergenlerin %40,0'nın (N=12) 5 ve daha fazla kardeşi vardır. Suça sürüklenmeyen ergenlerde ise kardeş sayısı dağılımının daha birbirine yakın olduğu bulunmuştur. Suça sürüklenmeyen ergenlerden %26,7'sinin (N=8) 5 ve daha fazla sayıda kardeşi vardır.

Tablo 8 Ergenlerin aile gelirine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Suça Sürüklenen			Suça Sürüklenmeyen		
Aylık Aile Geliri	N	%	Aylık Aile Geliri	N	%
500 TL ve altı	3	10,0	500 TL ve altı	8	26,7
501-1000 TL	11	36,7	501-1000 TL	7	23,3
1001-1500 TL	8	26,7	1001-1500 TL	7	23,3
1500 TL'nin üstü	8	26,7	1500 TL'nin üstü	8	26,7
Toplam	30	100,0	Toplam	30	100,0

Suçta sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin aile gelirlerine baktığımızda, genel olarak düşük oldukları söylenebilir. Her iki grupta da aile geliri yaklaşık 501-1000 TL altında olanların oranı %50,0 (N=14) civarındadır. Suça sürüklenmeyen ergenlerde aile geliri 500 TL ve altı olanların oranı %26,7 (N=8) olarak bulunmuştur.

Tablo 9 Ergenlerin koruma altına alınma nedenlerine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Suçta Sürüklenmeyen		
Koruma Altına Alınma Nedeni	N	%
Sosyoekonomik yetersizlik	14	46,7
Aile içi fiziksel istismar	6	20,0
Sokak yaşantısı	3	10,0
Sokakta çalıştırılma	4	13,3
Anne-babanın yokluğu	1	3,3
Annenin yokluğu	1	3,3
Terk	1	3,3
Toplam	30	100,0

Örnekleme suça sürüklenen ergenlerin hepsi suça sürüklenme nedeniyle koruma altına alınmıştır. Suça sürüklenmeyen ergenlerin büyük bölümü ise sosyoekonomik yetersizlik nedeniyle koruma altına alınmıştır (%46,7) (N=14). İkinci en yüksek oran ise %20,0 (N=6) ile aile içi fiziksel istismar için bulunmuştur.

Tablo 10 Ergenlerin koruma altına alınma yılına ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Suça Sürüklenen				Suça Sürüklenmeyen			
Koruma Altına Alınma Yılı	N	%		Koruma Altına Alınma Yılı	N	%	
2004 Yılı	4	13,3		1998 Yılı	1	3,3	
2005 Yılı	4	13,3		2000 Yılı	2	6,7	
2006 Yılı	3	10,0		2001 Yılı	1	3,3	
2007 Yılı	11	36,7		2002 Yılı	2	6,7	
2008 Yılı	6	20,0		2004 Yılı	2	6,7	
2009 Yılı	2	6,7		2005 Yılı	3	10,0	
				2006 Yılı	7	23,3	
				2007 Yılı	4	13,3	
				2008 Yılı	8	26,7	
Toplam	30	100,0		Toplam	30	100,0	

Araştırmaya dâhil olan ergenlerin koruma altına alınma yıllarına ilişkin dağılım yukarıda, Tablo 10’da özetlenmiştir. Örnekleme yer alan ve suça sürüklenen ergenlerin büyük kısmı %36,7 (N=11) ile 2007 yılında, suça sürüklenmeyenlerin ise %26,7’si (N=8) ile 2008 yılında koruma altına alınmışlardır.

Tablo 11 Ergenlerin koruma altına alınmadan önce kimlerle yaşadığına ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Suça Sürüklenen				Suça Sürüklenmeyen			
Koruma Öncesi Kimlerle Yaşadığı	N	%		Koruma Öncesi Kimlerle Yaşadığı	N	%	
Aile	23	76,7		Aile	29	96,7	
Akraba	1	3,3		Sokakta	1	3,3	
Sokakta	6	20,0					
Toplam	30	100,0		Toplam	30	100,0	

Araştırma örneklemini oluşturan ve koruma altına alınan ergenlerin büyük kısmının, koruma altına alınmadan önce aileleri ile birlikte yaşadıkları görülmektedir. Suça

sürüklenenlerin %76,7'sinin (N=23) aileleri yanında kaldığı, %3,3'nün (N=1) akrabasının yanında kaldığı ve %20,0'sinin (N=6) ise sokakta kaldığı bulunmuştur. Suça sürüklenmeyen ergenlerin ise %96,7'sinin (N=29) ailesi yanında kaldığı ve sadece %3,3'ünün (N=1) sokakta kaldığı saptanmıştır.

Tablo 12 Suça sürüklenen ergenlerin koruma altına alınmadan önce işlediği suç sayısına ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Suça Sürüklenen		
Çocuğun suç sayısı	N	%
5 daha az	7	23,3
6-10	7	23,3
11 ve üstü	16	53,3
Toplam	30	100,0

Suça sürüklenen ergenlerin %23,3'ünün (N=5) 5 ve/veya daha az suça karıştığı, yine %23,3'ünün (N=7) 6-10 arasında suça karıştığı ve %53,3'ünün (N=16) ise 11 ve/veya daha fazla suça karıştığı saptanmıştır.

Tablo 13 Suça sürüklenen ergenlerin kim tarafından suça itildiğine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Suça Sürüklenen		
Çocuğun Kim Tarafından Suça İtildiği	N	%
Aile/Akraba tarafından	19	63,3
Sosyal çevre	11	36,7
Toplam	30	100,0

Suça sürüklenen ergenlerin %63,3'ünün (N=19) aile ve/veya akrabaları tarafından, %36,7'sinin (N=11) ise sosyal çevreleri tarafından suça itildikleri saptanmıştır.

Tablo 14 Suça sürüklenen ergenlerin ailelerinin suç tarihine ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Suça Sürüklenen		
Ailenin Suç Tarihi	N	%
Var	18	60,0
Yok	12	40,0
Toplam	30	100,0

Örnekleme yer alan ve suça sürüklenen ergenlerin %60,0'ının (N=18) ailelerinin de en az bir suça karışma geçmişleri olduğu, %40,0'ının (N=12) ise olmadığı bulunmuştur.

Tablo 15 Suça sürüklenen ergenlerin karıştıkları suç türüne ilişkin yüzde ve frekans dağılımı

Suça Sürüklenen		
Suç Türü	N	%
Hırsızlık	26	86,7
Uyuşturucu satıcılığı	4	13,3
Toplam	30	100,0

Suça sürüklenen ergenlerin çok büyük kısmı, %86,7 (N=26) ile hırsızlık vakalarına karışmışlardır. Kalan %13,3'ü (N=4) ise uyuşturucu satıcılığı suçuna karışmışlardır (uyuşturucu satıcılığına karışan ergenlerden biri aynı zamanda adam yaralama olayına da karışmıştır).

**Tablo 16 Suça sürüklenen ergenlerin ilk suça
karışma yaşlarına ilişkin yüzde ve frekans dağılımı**

Suça Sürüklenen		
Suç Başlama Yaşı	N	%
7 Yaşında	1	3,3
8 Yaşında	1	3,3
9 Yaşında	4	13,3
10 Yaşında	3	10,0
11 Yaşında	7	23,3
12 Yaşında	8	26,7
13 Yaşında	5	16,7
14 Yaşında	1	3,3
Toplam	30	100,0

Tablo 16'dan da görüleceği gibi, örnekleme yer alan ve suça sürüklenen ergenlerin ilk suça karışma yaşı en düşük 7 yaşında ve en büyük 14 yaşında gerçekleşmiştir. Özellikle 11 yaşı ile 13 yaşı arasında ciddi bir artış olduğu bulunmuştur.

2.2. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen 'Kişisel Bilgi Formu' ve bu forma ek olarak, Piers ve Harris tarafından 9-16 yaş arası öğrenciler için geliştirilen ve Öner (1996) tarafından Türk öğrencilerine uygulanmak üzere uyarlama çalışmaları yapılan 'Öz-Kavramı Ölçeği' kullanılmıştır. Bu ölçek, ilgili devlet kurumlarından alınan izin ile SHÇEK Kemerburgaz Ağaçlı Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi'nde ve Vakıfbank Umut Çocukları Vakfı İlköğretim Okulunda kalan ergenlere, koruma altında olmaları ve hassaslıklarının yanı sıra kurumun işleyiş kuralları da göz önünde bulundurularak bireysel görüşmeler aracılığı ile araştırmacı tarafından farklı zamanlarda ve tek-tek uygulanmıştır.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları aşağıdaki iki bölümden meydana gelmektedir:

1- Kişisel Bilgi Formu

2- Piers – Harris ocuklar İçin z – Kavramı leği

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan ‘Kişisel Bilgi Formu’ aracılığı ile yuvada kalmakta olan çocukların yaş, ebeveyn ve kardeş bilgileri, koruma kararı nedeni, koruma altına alındıktan sonra geçen süre, koruma altına alınmadan önce kimler ile yaşadığı vb. 11 soru; deney grubunda yer alan ergenlere bu sorulara ek olarak suç geçmişi, suç sayısı, kim tarafından suça itildikleri, suç tipi, ilk suçunu kaç yaşında işlediği şeklinde tanımlayıcı 5 soru da dahil olmak üzere toplam 16 soru sorulmuştur.

2.2.2. Piers-Harris ocuklar İçin z-Kavram leği (PH)

Piers ve Harris tarafından Amerika Birleşik Devletleri’nde, 9-16 yaş arası öğrenciler için geliştirilen bu ölçek, öğrencilerin kendilerine yönelik düşünce, duygu ve tutumlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu lek, çocuklarda öz-kavramının (ya da benlik algısının) gelişimini, boyutlarını, kişilik ve evre öğeleriyle olan ilişkilerini, vb. araştırmada ve belirlemede kullanılır (ner, 1996).

Ölçek toplam 80 sorudan oluşmaktadır. Sorulara *evet* ya da *hayır* şeklinde cevap verilmektedir. Ölçekten en düşük sıfır, en yüksek 80 puan alınabilir. Yüksek puan yüksek benlik algısına, düşük puan ise düşük benlik algısına işaret etmekte, yüksek

benlik algısına sahip olan bireyler aynı zamanda ‘benlik saygısı yüksek’ olarak da değerlendirilmektedir.

Ölçeğin test- tekrar test yöntemi ve Pearson Momentler Çarpımı korelasyonu tekniğiyle hesaplanan değişmezlik katsayıları ilkokul için 0,72 ile 0,91; ortaokul için 0,79 ile 0,98 arasında değişmiştir. Kuder–Richardson 20 formülünün genelleştirilmiş bir formu olan alfa korelasyonları ile belirlenen iç tutarlılık katsayıları ilkokul için 0,87, ortaokul için 0,86 çıkmıştır. Yapı geçerliği için ise 656 ortaokul ve 732 lise, toplam 1388 öğrenciye PHÖ ile sınav kaygısı envanteri uygulanmıştır. İki ölçek arasındaki korelasyonlar, ortaokul için -0,50, lise için -0,47 olarak ($p < 0,01$ anlam düzeyinde) bulunmuştur (Öner, 1997).

Ölçeğin 6 alt boyuttan oluşan ifadeleri faktör yükleri ile birlikte aşağıdaki gibidir.

Bazı ifadeler birden fazla faktör altında yer almaktadır.

Faktör	Ölçek İfadesi	Faktör yükü
Faktör I (Mutluluk/Doyum)	07. Mutluyum.	-0,77
	48. Mutsuzum	0,72
	08. Çoğunlukla neşesizim.	0,62
	50. Neşeliyim.	-0,57
	37. Halimden memnunum.	-0,57
	53. Hayat doluyum.	-0,43 (V)
	38. Evde ve okulda pek çok şeyin dışında bırakıldığımı sanıyorum.	0,39
	80. Şanslı bir kimseyim.	-0,36 (V)
	41. Şimdiki halimden başka olmayı isterdim.	0,32
	79. İşler hep benim yüzümden ters gider.	0,31
	72. Sık sık korkuya kapılıyorum.	0,34 (II)
	35. Sık sık üzülür, meraklanırım.	0,32 (II)
	61. Ne zaman bir şey yapmaya kalksam herşey ters gider.	0,32 (II)
	Faktör II (Kaygı)	17. Sınavlardan önce heyecanlanırım.
12. Genellikle çekingenim.		0,51
29. Derse kalktığımında bildiklerimi sıklımadan anlatırım.		-0,50 (VI)
10. Öğretmenler derse kaldırıncaya heyecanlanıyorum.		0,50
72. Sık sık korkuya kapılıyorum.		0,47 (I)
35. Sık sık üzülür, meraklanırım		0,47 (I)
77. Kolay ağlarım.		0,40
66. Çabuk kızarım.		0,39 (IV)
27. Sinirli birisiyim.	0,38	
45. Sık sık hasta olurum.	0,34	

	02. Okul ödevlerimi bitirmem uzun sürer.	0,32
	61. Ne zaman bir şey yapmaya kalksam herşey ters gider.	0,32 (I)
	11. Dış fiziki görünüşüm beni rahatsız ediyor.	0,30
Faktör III (Popülarite, Sosyal Beğeni)	47. Okul arkadaşlarım güzel fikirlerim olduğunu söylerler.	0,63
	26. Sınıfta arkadaşlarım beni sayarlar.	0,59
	32. Arkadaşlarım fikirlerimi beğenir.	0,57
	19. Herkes tarafından pek sevilen biri değilim.	-0,46
	06. Sınıf arkadaşlarım benimle alay ediyor.	-0,46
	67. Kız arkadaşlarım arasınd sevilirim.	0,43
	49. Çok arkadaşım var.	-0,38
	13. Arkadaş edinmekte güçlük çekiyorum.	-0,38
	44. Arkadaşlarım arasında oyunlara katılmak için seçilenlerden en sonunculardanımdır.	-0,38
	55. Erkek arkadaşlarım arasında sevilirim.	0,37
	70. (Kardeşleriniz varsa) Kardeş(ler)imi severim.	0,31
Faktör IV (Davranış ve Uyuma)	30. Derslerde sık sık hayal kurarım.	0,53
	33. Başım sık sık belaya girer.	0,51
	21. Genellikle kendi dediklerimin olmasını isterim.	0,43
	43. Okuldan hiç hoşlanmıyorum.	0,43
	54. Sık sık kavgaya karışıyorum.	0,42
	75. Başkalarından farklıyım.	0,40
	18. Okulda terbiyeli, uyumlu davranırım.	-0,39
	34. Evde büyüklerin sözünü dinlerim.	-0,36
	57. Ailemi düş kırıklığına uğrattım.	0,36
	76. Kötü şeyler düşünürüm.	0,34
	65. Herkesle iyi geçinirim.	-0,33
	73. Her zaman birşeyler düşürür ve kırarım.	0,33
	66. Çabuk kızarım.	0,33
25. Evde çoğu zaman huysuzluk ederim.	0,32	
15. Aileme sorun yaratırım.	0,32	
	62. Hareketlerimde hantal ve beceriksizim.	0,30
Faktör V (Fiziksel Görünüm)	52. Yakışıklıyım/güzelim.	0,67
	58. Hoş bir yüzüm var.	0,64
	28. Gözlerim güzeldir.	0,60
	39. Saçlarım güzeldir.	0,54
	71. Vücutca güzel sayılırım.	0,46
	16. Kuvvetli sayılırım.	0,39
	01. İyi resim çizerim.	0,35
	60. Oyunlarda, sporda başı hep ben çekerim.	0,35
	53. Hayat dolu bir insanım.	0,35 (I)
	80. Şanslı bir kimseyim.	0,30 (I)
Faktör VI (Zihinsel ve Okul Durumu)	68. Çok okurum.	0,43
	40. Çoğu zaman okul faaliyetlerine gönüllü olarak katılırım.	0,43
	04. Okulda başarılı bir öğrenciyim.	0,41
	23. Müzikte iyiyim.	0,37
	14. Büyüdüğümde önemli bir kimse olacağım.	0,37
	20. Parlak, güzel fikirlerim vardır.	0,31
	29. Derse kalktığımda bildiklerimi sıkılmadan anlatırım.	0,36

2.3. İşlem

Yapılan araştırmada yer alan katılımcıları deney ve kontrol grubu olarak ayırmada; ergenlerin emniyet birimlerinden alınan suç kaydı bilgileri, özlük dosyalarında yer alan sosyodemografik bilgileri ve ergenlerin evlerine yapılan ziyaretler sonucunda oluşturulan sosyal inceleme raporları göz önünde bulundurulmuştur. Aynı zamanda katılımcılar ile ilgili bu bilgiler, araştırmada kullanılan ‘Kişisel Bilgi Formu’ içinde yer alan soruların cevaplandırılmasında da dikkate alınmış, formda yer alan bazı sorular, araştırmaya katılan ergenlere sorulmadan bu bilgiler ışığında araştırmacı tarafından cevaplandırılmıştır (Örneğin; suç sayısı, suç türü vb.). Araştırmanın bağımsız değişkeni ‘suça sürüklenmiş olmak’, bağımlı değişkeni de ‘benlik saygısı düzeyi’ olarak belirlenmiştir. Araştırma bulgularının güvenilir sonuç vermesi açısından, her iki gruptaki katılımcıların aynı yuvada kalıyor olmaları çalışmanın kontrol değişkeni olarak saptanmıştır. Tüm katılımcılar araştırma hakkında bilgilendirilerek onayları alınmış, ölçek ve anket araştırmacı tarafından bire bir uygulanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu ve Piers – Harris Çocuklar İçin Öz – Kavramı Ölçeği (PHÖ) ile elde edilen verilerin tümü SPSS 15.0 (Statistics Program for Social Sciences) ile analiz edilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilerle ilgili aşağıdaki analizler yapılmıştır:

1. Örnekleme oluşturan ergenlerin demografik özelliklerini özetlemek açısından frekans (N) ve yüzdeleri (%) hesaplanmıştır.
2. Ergenlerin öz kavramı ve 6 alt boyutuna ilişkin algılama düzeylerini incelemek üzere verdikleri ortalama puan (\bar{X}) ve standart sapmalar (ss) hesaplanmıştır.
3. Ergenlerin kişisel özelliklerine bağlı olarak karşılaştırmalar yapılmadan önce, normallik dağılımları incelenmiş, istatistikî analizlere bundan sonra devam edilmiştir.
4. Suça sürüklenen ergenlerin demografik özelliklerinden cinsiyet, anne-baba birlikteliği, aile geliri, koruma altına alınmadan önce kimlerle yaşadığı, kim tarafından suça itildiği, ailenin suç geçmişi ve suça başlama yaşına bağlı olarak ölçek ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığını araştırmak üzere parametrik olmayan *Mann-Whitney U* testi (normallik varsayımı sağlanamadığından) uygulanmıştır. Eğitim düzeyi, koruma altında geçen süre ve suç sayısı ile ölçek ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı ise Pearson korelasyon tekniği ile incelenmiştir. Suç tipi değişkeni için ise analizlere uygun olmadığından bir işlem yapılmamıştır.
5. Suça sürüklenmeyen ergenlerin demografik özelliklerinden cinsiyet, anne-baba birlikteliği, aile gelirine bağlı olarak ölçek ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığını araştırmak üzere

parametrik olmayan *Mann-Whitney U* testi (normallik varsayımı sağlanamadığından) uygulanmıştır. Eğitim düzeyi ve koruma altında geçen süre ile ölçek ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı ise korelasyon tekniği ile incelenmiştir. Ergenlerin koruma altına alınmadan önce kimlerle yaşadığı değişkeni için ise analizlere uygun olmadığından bir işlem yapılmamıştır.

6. Araştırmaya dâhil olan 30 suça sürüklenen ve 30 suça sürüklenmeyen ergenin öz kavramı ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığını araştırmak üzere bağımsız gruplar t-testi (normallik varsayımı sağlandığından) uygulanmıştır.

Ergenlerin kişisel özelliklerinden bazıları istatistiksel tekniklerin uygulanabilmesi bakımından istatistiksel analizlere uygun olarak tekrar gruplandırılmıştır.

Tüm istatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, Kişisel Bilgi Formu ve Piers–Harris Çocuklar İçin Öz – Kavramı Ölçeği (PHÖ) ile elde edilen veriler ile ele alınan amaçlar doğrultusunda yapılan istatistikî analizler yer almaktadır.

3.1. Ölçek Ve Alt Boyutlarına İlişkin Suça Sürüklenen Ve Suça Sürüklenmeyen Ergenlerin Puanlarının Demografik Özelliklerine Göre Analizleri

Araştırmanın bu bölümünde, örneklem grubunda yer alan suça sürüklenen ve suça sürüklenmeyen ergenlerin, Piers–Harris Çocuklar İçin Öz–Kavramı Ölçeği (PHÖ) ve 6 alt boyutunu algılamalarında demografik özelliklerine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 17 Suça sürüklenen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerine ilişkin ortalama puanlar (\bar{X}) ve standart sapma değerleri (ss)

Ölçek ve Alt Boyutları	\bar{X}	ss	Min.	Max.
Benlik Saygısı Ölçeği Toplam Puanı	33,57	10,88	12	52
Mutluluk, Doyum Boyutu	6,47	3,40	1	13
Kaygı Boyutu	6,70	2,72	1	11
Popülarite, Sosyal Beğeni Boyutu	3,63	2,65	0	11
Davranış ve Uyuma-Konformite Boyutu	7,37	3,02	1	13
Fiziksel Görünüm Boyutu	4,67	2,87	0	10
Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu	3,23	2,01	0	7

N=30

Öner'in (1996) yaptığı uygulamalar sonucu ölçeğin puanlarının ortalamasının 25 ile 75 arasında olduğu bulunmuştur. Araştırmanın örnekleminde yer alan ergenlerin ölçek ortalama puanı 33,57 olarak bulunmuş olduğundan sınırlar dâhilinde olduğu saptanmıştır. Ancak suça sürüklenen ergenlerin ölçeği puanlamaları sonucu elde edilen bu ortalamanın, Öner'in yaptığı uygulamalarda bulunduğu alt sınıra yakın olduğu görülmüştür.

Aşağıda araştırmaya katılan suça sürüklenen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algulamalarında demografik özelliklerin anlamlı bir farklılık nedeni olup olmadığı araştırılmıştır. Analizler araştırmanın amaçlarına uygun olacak şekilde tablolandırılmış ve gerekli açıklamaları yapılmıştır. Suça sürüklenen ergenlerin demografik özelliklerine (Tablo 1-16 arasında dağılımları verilen) ilişkin yapılan gruplamalar, anket verileri çerçevesinde analizlere uygun olarak yeniden oluşturulmuştur.

Tablo 18 ‘Cinsiyet’ değişkenine göre suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi

Ölçek ve boyutları	Değişken	Suça Sürüklenen Ergenler				Suça Sürüklenmeyen Ergenler			
	Cinsiyet	\bar{X}	ss	Mann-Whitney U		\bar{X}	ss	Mann-Whitney U	
				Z	p			Z	p
Benlik Saygısı Ölçeği	Kız	34,53	11,49	2,46	0,017*	39,07	14,68	2,53	0,011*
	Erkek	32,60	10,55			24,33	12,90		
1.Mutluluk, Doyum Boyutu	Kız	7,07	3,60	0,92	0,358	7,80	4,02	3,05	0,002**
	Erkek	5,87	3,20			3,13	2,75		
2.Kaygı Boyutu	Kız	8,00	2,42	2,67	0,008*	8,73	2,63	2,73	0,006*
	Erkek	5,40	2,41			5,67	2,97		
3.Popülarite, Sosyal Beğeni Boyutu	Kız	3,27	2,28	0,78	0,435	5,00	3,23	0,77	0,440
	Erkek	4,00	3,00			4,07	2,89		
4.Davranış ve Uyma Boyutu	Kız	7,33	2,74	0,02	0,983	6,87	2,83	1,63	0,103
	Erkek	7,40	3,38			5,07	2,84		
5. Fiziksel Görünüm Boyutu	Kız	5,40	3,09	2,14	0,041*	5,40	3,11	1,97	0,049*
	Erkek	3,93	2,52			3,27	3,08		
6. Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu	Kız	4,27	1,57	2,71	0,007*	2,40	2,29	0,23	0,816
	Erkek	2,20	1,91			2,00	1,41		

* $p<0,0$ (anlamlı) ve **Fark $p<0,01$ (çok anlamlı)

Yapılan değerlendirmede; suça sürüklenen kız ve erkek ergenlerin PHÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($p<0,05$), bu farkın kız ergenler lehine olduğu ve kız ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin erkek ergenlere göre daha yüksek olduğu sonucu bulunmuştur. Suça sürüklenmeyen ergenlerde de kız ve erkek ergenlerin PHÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farkın yine kızlar lehine olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Sonuç olarak; ortalama puanlar incelendiğinde, her iki grup içinde, kız ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin erkek ergenlerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

PHÖ alt boyutları açısından yapılan inceleme sonucunda;

“*Mutluluk, Doyum Boyutu*” suça sürüklenmeyen kız ve erkek ergenlerce anlamlı olarak farklı algılanmaktadır ($p<0,01$). Suça sürüklenmeyen kız ergenlerin mutluluk, doyum düzeylerinin erkek ergenlere göre daha yüksek olduğu; suça sürüklenen ergenlerde ise bu boyut için cinsiyetin anlamlı bir farklılığa neden olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$).

“*Kaygı Boyutu*” suça sürüklenen kız ve erkek ergenlerce anlamlı olarak farklı algılanmaktadır ($p<0,01$). Ortalama puanlar incelendiğinde, kızların kaygı düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Benzer şekilde, suça sürüklenmeyen kız ve erkek ergenlerin bu boyuta ilişkin ortalama puanları arasında da anlamlı bir farklılık vardır ($p<0,01$) ve kız ergenlerin kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

“*Fiziksel Görünüm Boyutu*” suça sürüklenen kız ve erkek ergenlerce anlamlı olarak farklı algılanan ikinci alt boyuttur ($p<0,05$). Bu farkın kız ergenler lehine olduğu ve kız ergenlerin fiziksel görünümüne erkeklerden daha çok önem verdikleri anlaşılmaktadır. Suça sürüklenmeyen ergenlerde de kız ve erkeklerin bu boyuta ilişkin puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Suça sürüklenen ergenlerde olduğu gibi, suça sürüklenmeyen ergenlerde de kızların fiziksel görünümüne erkeklerden daha çok önem verdikleri saptanmıştır.

Son olarak, suça sürüklenen kız ve erkek ergenlerin “*Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu*” boyutuna ilişkin puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0,01$). Bu farkın yine kız ergenler lehine olduğu ve kız ergenlerin zihinsel ve okul durumuna erkek ergenlere göre daha çok önem verdikleri anlaşılmaktadır.

Yapılan değerlendirmede, ölçeğin alt boyutlarından ‘Popülerite, Sosyal Beğeni Boyutu’ ve ‘Davranış ve Uyma Boyutu’nda gruplar arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 19 Suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeyleri ile eğitim düzeyi değişkeni arasındaki ilişkiye dair Pearson korelasyon testi

Ölçek ve Alt Boyutlar		Eğitim Düzeyi	
		Suça Sürüklenenler	Suça Sürüklenmeyenler
PHÖ Toplam Puanı	<i>r</i>	,413	,428
	<i>p</i>	0,023*	0,018*
1.Mutluluk, Doyum Boyutu	<i>r</i>	0,092	-0,26
	<i>p</i>	0,629	0,166
2.Kaygı Boyutu	<i>r</i>	-0,110	-0,107
	<i>p</i>	0,563	0,574
3.Popülerite, Sosyal Beğeni Boyutu	<i>r</i>	,402	0,109
	<i>p</i>	0,028*	0,567
4.Davranış ve Uyma Boyutu	<i>r</i>	0,084	0,287
	<i>p</i>	0,658	0,125
5. Fiziksel Görünüm Boyutu	<i>r</i>	,416	,380
	<i>p</i>	0,022*	0,038*
6. Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu	<i>r</i>	,408	,442
	<i>p</i>	0,025*	0,014*

* $p < .05$ (anlamlı)

Suça sürüklenen ergenlerin eğitim düzeyleri ile PHÖ toplam puanı ve ölçeğin 3 alt boyutu arasında; suça sürüklenmeyen ergenlerin eğitim düzeyleri ile PHÖ toplam puanı ve ölçeğin 2 alt boyutu arasında $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Suça sürüklenen ergenlerin ve suça sürüklenmeyen ergenlerin eğitim düzeyleri ile benlik saygısı düzeyleri arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde, pozitif bir ilişki olduğu, her iki grup ergenlerin de eğitim düzeyi yükseldikçe benlik saygısı düzeylerinin de yükseldiği sonucu belirlenmiştir.

PHÖ alt boyutları açısından yapılan inceleme sonucunda;

Suça sürüklenen ergenlerin eğitim düzeyleri ile ölçeğin “*Popülerite, Sosyal Beğeni Boyutu*” arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde, pozitif bir ilişki olduğu sonucu bulunmuş ve suça sürüklenen ergenlerin eğitim düzeyleri arttıkça popülerite ve sosyal beğeniye daha çok önemsedikleri görülmektedir.

Suça sürüklenen ergenlerin ve suça sürüklenmeyen ergenlerin eğitim düzeyleri ile ölçeğin “*Fiziksel Görünüm Boyutu*” arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde, pozitif bir ilişki olduğu, her iki grup için de eğitim düzeyi arttıkça fiziksel görünümün daha çok önemsendiği görülmektedir.

Son olarak, suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin eğitim düzeyleri ile ölçeğin “*Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu*” arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde, pozitif bir ilişki olduğu dikkat çekmekte ve her iki grup için de eğitim düzeyi arttıkça zihinsel ve okul durumunun daha çok önemsendiği görülmektedir.

Tablo 20 ‘Anne-baba birlikteliği’ değişkenine göre suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi

Ölçek ve boyutları	Değişken	Suça Sürüklenen Ergenler				Suça Sürüklenmeyen Ergenler			
	Anne-Baba	\bar{X}	ss	Mann-Whitney U		X	ss	Mann-Whitney U	
				Z	p			Z	p
PHÖ Toplam Puanı	Birlikte	38,54	10,87	-2,06	0,040*	35,67	10,50	-0,91	0,364
	Ayrı/Vefat	29,76	9,02			30,71	16,56		
1.Mutluluk, Doyum Boyutu	Birlikte	8,08	2,71	-2,30	0,022*	8,00	4,15	-1,49	0,137
	Ayrı/Vefat	5,24	3,64			4,83	3,96		
2.Kaygı Boyutu	Birlikte	6,41	2,81	-2,57	0,017*	6,46	1,17	-2,70	0,007**
	Ayrı/Vefat	7,08	2,66			10,17	3,08		
3.Popülarite, Sosyal Beğeni Boyutu	Birlikte	4,77	2,36	-2,26	0,024*	5,50	2,43	-1,04	0,297
	Ayrı/Vefat	2,76	2,65			4,29	3,18		
4.Davranış ve Uyuma Boyutu	Birlikte	7,12	3,31	-0,36	0,720	6,17	2,79	-0,26	0,794
	Ayrı/Vefat	7,69	2,69			5,92	3,02		
5. Fiziksel Görünüm Boyutu	Birlikte	4,24	3,05	-0,91	0,365	4,17	3,19	-0,11	0,917
	Ayrı/Vefat	5,23	2,62			4,38	3,31		
6. Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu	Birlikte	3,06	2,30	-0,59	0,553	0,33	0,52	-2,90	0,004**
	Ayrı/Vefat	3,46	1,61			2,67	1,81		

* $p < 0,05$ (anlamlı) ve ** $p < 0,01$ (çok anlamlı)

Suçta sürüklenen ergenlerin, ‘anne baba birlikteliği’ değişkenine göre, PHÖ toplam puanı ve ölçeğin 3 alt boyutunda anlamlı bir farklılık oluşturduğu sonucu bulunmuştur. Suçta sürüklenmeyen ergenlerin anne-babalarının birlikte olup olmamasının ise PHÖ’nin 2 alt boyutunu algılamalarında anlamlı bir farklılığa neden olduğu saptanmıştır.

Anne-babası birlikte ve anne-babası ayrı/vefat etmiş suçta sürüklenen ergenlerin PHÖ toplam puanlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p < 0,05$) ve bu farkın anne-babası birlikte olanların lehine olduğu, anne-babası birlikte olan ergenlerin benlik saygısı düzeyinin anne-babası ayrı/vefat etmiş ergenlere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

PHÖ alt boyutları açısından yapılan inceleme sonucunda;

“*Mutluluk, Doyum Boyutu*” puanlarının suça sürüklenen ergenlerin anne-baba birliktiği değişkeni bakımından anlamlı bir farklılık gösterdiği ve bu farkın anne-babası birlikte olanlar lehine gerçekleştiği dikkat çekmektedir ($p<0,05$). Anne-babası birlikte olan ergenlerin “*Mutluluk, Doyum Boyutu*” puanlarının anne-babası ayrı/vefat etmiş ergenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Suçta sürüklenen ergenlerin anne-baba birlikteliği değişkenine göre ölçeğin “*Kaygı Boyutu*” puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Benzer şekilde, suçta sürüklenmeyen ergenlerin anne-baba birlikteliğine göre “*Kaygı Boyutu*” puanları arasında da anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuş ($p<0,01$), her iki grupta da anne-babası birlikte olan ergenlerin kaygı düzeylerinin, anne-babası ayrı/vefat etmiş olan ergenlere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen ergenlerin anne-baba birlikteliği değişkenine göre ölçeğin “*Popülarite, Sosyal Beğeni Boyutu*” puanları arasında da anlamlı bir farklılık olduğu sonucu dikkat çekmektedir ($p<0,05$). Yapılan değerlendirmede; anne-babası birlikte olan ergenlerin, anne-babası ayrı/vefat etmiş olan ergenlere göre popülarite ve sosyal beğeniye daha çok önem verdikleri görülmektedir.

Son olarak, suçta sürüklenmeyen ergenlerin anne-baba birlikteliği değişkenine göre “*Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu*” puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farkın anne-babası ayrı/vefat etmiş olan ergenler lehine olduğu sonucu

bulunmuştur ($p<0,01$). Anne-babası ayrı/vefat etmiş olan ergenlerin, anne-babası birlikte olan ergenlere göre zihinsel ve okul durumlarına daha çok önem verdikleri belirlenmiştir.

Tablo 21 ‘Aile geliri’ değişkenine göre suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi

Ölçek ve boyutları	Değişken	Suça Sürüklenen Ergenler				Suça Sürüklenmeyen Ergenler				
		Aile Geliri	\bar{X}	ss	Mann-Whitney U		X	ss	Mann-Whitney U	
					Z	p			Z	p
PHÖ Toplam Puanı	1000 TL ve altı	33,43	9,72	-2,17	0,028*	31,26	15,57	-2,74	0,006**	
	1001 TL ve üstü	34,69	12,13			35,67	17,62			
1.Mutluluk, Doyum Boyutu	1000 TL ve altı	6,14	3,16	-1,94	0,038*	5,30	4,07	-2,95	0,003**	
	1001 TL ve üstü	7,75	3,68			7,00	5,29			
2.Kaygı Boyutu	1000 TL ve altı	7,06	3,25	-2,52	0,021*	7,67	3,28	-2,39	0,017*	
	1001 TL ve üstü	6,29	2,21			7,15	2,31			
3.Popülarite, Sosyal Beğeni Boyutu	1000 TL ve altı	3,43	2,85	-0,61	0,540	4,67	2,97	-0,97	0,333	
	1001 TL ve üstü	3,81	2,54			3,33	4,16			
4.Davranış ve Uyma Boyutu	1000 TL ve altı	7,57	3,32	0,25	0,802	5,89	3,00	-1,81	0,070	
	1001 TL ve üstü	7,19	2,83			6,67	2,52			
5. Fiziksel Görünüm Boyutu	1000 TL ve altı	4,64	2,53	-0,25	0,802	4,26	3,36	-2,13	0,033*	
	1001 TL ve üstü	4,69	3,22			5,00	2,00			
6. Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu	1000 TL ve altı	3,36	2,21	0,23	0,817	1,96	1,83	-0,92	0,359	
	1001 TL ve üstü	3,13	1,89			4,33	0,58			

* $p<0,05$ (anlamlı) ve ** $p<0,01$ (çok anlamlı)

Suçta sürüklenen ergenlerin, PHÖ ve alt boyutları puanlarının aile geliri değişkenine göre ölçeğin toplam puanı ve 2 alt boyutu için anlamlı bir farklılığa neden olduğu bulunmuştur. Suça sürüklenmeyen ergenlerin ise aile geliri değişkenine göre PHÖ'nin toplam puanı ve 3 alt boyutunu algılamalarında anlamlı bir farklılığa neden olduğu sonucu bulunmuştur.

Suçta sürüklenen ergenlerden, aile geliri 1000 TL ve altı ile aile geliri 1001 TL ve üstü olanların PHÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farkın

daha yüksek gelir düzeyine sahip olan grup lehine gerçekleştiği bulunmuştur ($p < 0,05$). Benzer şekilde, suça surklenmeyen ergenlerin PHÖ toplam puanları arasında da aile geliri değişkenine gore anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farkın yine aile geliri daha yüksek olan grup lehine gerçekleştiği bulunmuştur ($p < 0,01$). Sonuç olarak; her iki grup için de aile geliri 1001 TL ve stu olan ergenlerin benlik saygısı duzeylerinin, aile geliri 1000 TL ve altı olan ergenlere gore daha yüksek olduğu sonucu dikkat çekmektedir.

PHÖ alt boyutları açısından yapılan inceleme sonucunda;

Suça surklenen ergenlerin ölçeğin “*Mutluluk, Doyum Boyutu*” puanlarının aile geliri değişkeni bakımından anlamlı bir farklılık gosterdiği ve bu farkın aile geliri daha yüksek olanlar lehine gerçekleştiği sonucu bulunmuştur ($p < 0,05$). Benzer şekilde; suça surklenmeyen ergenlerin de ölçeğin “*Mutluluk, Doyum Boyutu*” puanlarının da aile geliri değişkeni bakımından anlamlı bir farklılık gosterdiği ve bu farkın yine aile geliri daha yüksek olanlar lehine gerçekleştiği bulunmuştur ($p < 0,01$). Sonuç olarak; her iki grup için de aile geliri daha yüksek olan ergenlerin mutluluk ve doyum duzeylerinin daha yüksek olduğu sonucu belirlenmiştir.

Suça surklenen ve surklenmeyen ergenlerin aile geliri değişkenine gore ölçeğin “*Kaygı Boyutu*” puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($p < 0,05$) ve her iki grupta da aile geliri daha duşuk olan ergenlerin kaygı duzeylerinin daha yüksek olduğu sonucu dikkat çekmektedir.

Son olarak, suça sürüklenmeyen ergenlerin aile geliri değişkenine göre ölçeğin “Fiziksel Görünüm Boyutu” puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($p<0,05$) ve aile geliri daha yüksek olan ergenlerin, fiziksel görünümüne aile geliri düşük olanlardan daha çok önem verdikleri sonucu bulunmuştur.

Tablo 22 Suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeyleri ile koruma altında geçen süre değişkeni arasındaki ilişkiye dair Pearson korelasyon testi

Ölçek ve Alt Boyutlar	Koruma Altında Geçen Süre		
		Suça Sürüklenenler	Suça Sürüklenmeyenler
PHÖ Toplam Puanı	<i>r</i>	,523	,550
	<i>p</i>	0,013*	0,002**
1.Mutluluk, Doyum Boyutu	<i>r</i>	,583	,442
	<i>p</i>	0,011*	0,014*
2.Kaygı Boyutu	<i>r</i>	-,416	-,390
	<i>p</i>	0,022*	0,033*
3.Popülarite, Sosyal Beğeni Boyutu	<i>r</i>	-0,189	0,074
	<i>p</i>	0,318	0,697
4.Davranış ve Uyuma Boyutu	<i>r</i>	0,051	,439
	<i>p</i>	0,252	0,015*
5. Fiziksel Görünüm Boyutu	<i>r</i>	-0,012	0,009
	<i>p</i>	0,951	0,963
6. Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu	<i>r</i>	-0,227	-0,046
	<i>p</i>	0,228	0,810

* $p<.05$ (anlamlı). ** $p<.01$ (çok anlamlı)

Suçta sürüklenen ergenlerin koruma altında geçen süreleri ile PHÖ toplam puanı ve ölçeğin 2 alt boyutu arasında, suçta sürüklenmeyen ergenlerin ise koruma altında geçen süreleri ile PHÖ toplam puanı ve ölçeğin 3 alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur.

Suça sürüklenen ergenlerin koruma altında geçen süreleri ile benlik saygısı düzeyleri arasında 0,05 anlam düzeyinde, pozitif bir ilişki vardır. Benzer şekilde, suça sürüklenmeyen ergenlerin koruma altında geçen süreleri ile benlik saygısı düzeyleri arasında 0,01 anlam düzeyinde, pozitif bir ilişki vardır. Yani her iki ergen grubunun da koruma altında geçen süreleri uzadıkça benlik saygısı düzeylerinin de arttığı sonucu dikkat çekmektedir.

PHÖ alt boyutları açısından yapılan inceleme sonucunda;

Suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin koruma altında geçen süreleri ile ölçeğin “*Mutluluk, Doyum Boyutu*” arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde, pozitif bir ilişki olduğu, her iki gruptaki ergenlerin koruma altında geçen süresi uzadıkça mutluluk ve doyum düzeylerinin de arttığı sonucu bulunmuştur.

Suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin koruma altında geçen süreleri ile ölçeğin “*Kaygı Boyutu*” arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde, negatif bir ilişki olduğu, her iki ergen grubunun da koruma altında geçen süresi uzadıkça kaygı düzeylerinin azaldığı belirlenmiştir.

Son olarak, suça sürüklenmeyen ergenlerin koruma altında geçen süreleri ile ölçeğin “*Davranış ve Uyuma Boyutu*” arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde, pozitif bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur.

Tablo 23 ‘Daha önce kimlerle yaşadığı’ değişkenine göre suça sürüklenen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi

Ölçek ve boyutları	Daha Önce Kimlerle Yaşadığı	\bar{X}	ss	Mann-Whitney U	
				Z	P
PHÖ Toplam Puanı	Aile/Akraba	34,29	11,39	-1,25	0,212
	Sokakta	34,67	7,15		
1.Mutluluk, Doyum Boyutu	Aile/Akraba	6,42	3,49	-0,13	0,896
	Sokakta	6,67	3,33		
2.Kaygı Boyutu	Aile/Akraba	6,49	2,60	-1,09	0,137
	Sokakta	6,21	2,34		
3.Popülarite, Sosyal Beğeni Boyutu	Aile/Akraba	4,17	2,26	-1,63	0,102
	Sokakta	4,50	3,45		
4.Davranış ve Uyma Boyutu	Aile/Akraba	7,17	2,87	-1,33	0,183
	Sokakta	7,92	3,19		
5. Fiziksel Görünüm Boyutu	Aile/Akraba	4,58	3,13	-0,44	0,657
	Sokakta	5,00	1,55		
6. Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu	Aile/Akraba	4,43	1,72	-3,23	0,551
	Sokakta	4,67	1,03		

* $p < 0,05$ (anlamlı)

Suçta sürüklenen ergenlerin, PHÖ ve ölçeğin alt boyutları puanlarının koruma altına alınmadan önce kimlerle yaşadıkları değişkenine göre anlamlı bir farklılığa neden olmadığı sonucu bulunmuştur.

Tablo 24 Suça sürüklenen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeyleri ile suç sayısı değişkeni arasındaki ilişkiye dair Pearson korelasyon testi

Ölçek ve Alt Boyutlar		Suç Sayısı
PHÖ Toplam Puanı	<i>r</i>	-,583
	<i>p</i>	0,011*
1.Mutluluk, Doyum Boyutu	<i>r</i>	-,416
	<i>p</i>	0,022*
2.Kaygı Boyutu	<i>r</i>	,524
	<i>p</i>	0,017*
3.Popülarite, Sosyal Beğeni Boyutu	<i>r</i>	-,490
	<i>p</i>	0,019*
4.Davranış ve Uyuma Boyutu	<i>r</i>	-0,087
	<i>p</i>	0,649
5. Fiziksel Görünüm Boyutu	<i>r</i>	-0,295
	<i>p</i>	0,113
6. Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu	<i>r</i>	-0,118
	<i>p</i>	0,536

**p*<.05 (anlamlı)

Suça sürüklenen ergenlerin karıştıkları suç sayısı ile PHÖ ve ölçeğin 3 alt boyutu arasında, anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur.

Suça sürüklenen ergenlerin karıştıkları suç sayısı ile benlik saygısı düzeyleri arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde, negatif bir ilişki olduğu, ergenlerin işledikleri suç sayısı arttıkça benlik saygısı düzeylerinin azaldığı belirlenmiştir.

PHÖ alt boyutları açısından yapılan inceleme sonucunda;

Suçta sürüklenen ergenlerin karıştıkları suç sayısı ile ölçeğin “*Mutluluk, Doyum Boyutu*” arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde, negatif bir ilişki olduğu, ergenlerin işledikleri suç sayısı arttıkça mutluluk ve doyum düzeylerinin azaldığı belirlenmiştir.

Suçta sürüklenen ergenlerin karıştıkları suç sayısı ile ölçeğin “*Kaygı Boyutu*” arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde, pozitif bir ilişki olduğu, işlenen suç sayısı arttıkça ergenlerin kaygı düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir.

Son olarak, suçta sürüklenen ergenlerin karıştıkları suç sayısı ile ölçeğin “*Popülerite, Sosyal Beğeni Boyutu*” arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde, negatif bir ilişki olduğu, ergenlerin işledikleri suç sayısı arttıkça, popülerite ve sosyal beğeni düzeylerinin azaldığı belirlenmiştir.

Tablo 25 ‘Kim tarafından suçta itildikleri’ değişkenine göre suçta sürüklenen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi

Ölçek ve boyutları	Kim Tarafından Suçta İtildiği	\bar{X}	ss	Mann-Whitney U	
				Z	P
PHÖ Toplam Puanı	Aile/Akraba	29,58	10,29	-2,61	0,009**
	Sosyal çevre	40,45	8,38		
1.Mutluluk, Doyum Boyutu	Aile/Akraba	5,63	2,95	-1,52	0,129
	Sosyal çevre	7,91	3,78		
2.Kaygı Boyutu	Aile/Akraba	7,00	2,38	-0,65	0,516
	Sosyal çevre	6,18	3,28		
3.Popülerite, Sosyal Beğeni Boyutu	Aile/Akraba	2,79	2,20	-2,32	0,020*
	Sosyal çevre	5,09	2,81		
4.Davranış ve Uyuma Boyutu	Aile/Akraba	6,68	3,07	-1,32	0,187
	Sosyal çevre	8,55	2,66		
5. Fiziksel Görünüm Boyutu	Aile/Akraba	3,89	2,94	-2,04	0,042*
	Sosyal çevre	6,00	2,28		
6. Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu	Aile/Akraba	2,58	1,64	-2,20	0,028*
	Sosyal çevre	4,36	2,16		

*k $p < 0,05$ (anlamlı) ve **Fark $p < 0,01$ (çok anlamlı)

Suçta sürüklenen ergenlerin, PHÖ ve ölçeğin alt boyutları puanlarının kim tarafından suçta itildiği değişkenine göre ölçeğin toplam puanı ve 3 alt boyutu için anlamlı bir farklılığa neden olduğu bulunmuştur.

Ailesi/akrabası ile sosyal çevresi tarafından suçta sürüklenen ergenlerin PHÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve farkın sosyal çevresi tarafından suçta sürükleneler lehine gerçekleştiği bulunmuştur ($p<0,01$). Sosyal çevresi tarafından suçta sürüklenen ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin, ailesi/akrabası tarafından suçta sürüklenen ergenlerin benlik saygısı düzeylerinden daha yüksek olduğu sonucu dikkat çekmektedir.

PHÖ alt boyutları açısından yapılan inceleme sonucunda;

Ailesi/akrabası ile sosyal çevresi tarafından suçta sürüklenen ergenlerin ölçeğin “*Popülerite, Sosyal Beğeni Boyutu*” puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($p<0,05$) ve sosyal çevresi tarafından suçta sürüklenen ergenlerin popülerite ve sosyal beğeniye daha çok önem verdikleri saptanmıştır.

Ailesi/akrabası ile sosyal çevresi tarafından suçta sürüklenen ergenlerin ölçeğin ‘*Fiziksel Görünüm Boyutu*’ puanları arasında da anlamlı bir farklılık olduğu ($p<0,05$) ve sosyal çevresi tarafından suçta sürüklenen ergenlerin fiziksel görünümüne daha çok önem verdikleri belirlenmiştir.

Son olarak, ailesi/akrabası ile sosyal çevresi tarafından suçta sürüklenen ergenlerin ölçeğin “*Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu*” puanları arasında da anlamlı bir farklılık

olduğu ($p < 0,05$) ve sosyal çevresi tarafından suçá sürüklenen ergenlerin zihinsel ve okul durumlarına daha çok önem verdikleri saptanmıştır.

Tablo 26 'Ailenin suç geçmişi olması' değişkenine göre suça sürüklenen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi

Ölçek ve boyutları	Ailenin Suç Geçmişi	\bar{X}	ss	Mann-Whitney U	
				Z	P
PHÖ Toplam Puanı	Var	29,28	10,50	-2,57	0,010*
	Yok	40,00	8,15		
1.Mutluluk, Doyum Boyutu	Var	5,56	3,01	-2,24	0,031*
	Yok	7,83	3,61		
2.Kaygı Boyutu	Var	7,89	2,40	-2,28	0,022*
	Yok	5,42	3,23		
3.Popülarite, Sosyal Beğeni Boyutu	Var	2,78	2,26	-2,22	0,027*
	Yok	4,92	2,75		
4.Davranış ve Uyuma Boyutu	Var	6,44	2,98	-2,43	0,021*
	Yok	8,75	2,63		
5. Fiziksel Görünüm Boyutu	Var	4,00	2,99	-1,60	0,110
	Yok	5,67	2,46		
6. Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu	Var	2,61	1,69	-1,91	0,057
	Yok	4,17	2,17		

* $p < 0,05$ (anlamlı)

Suçta sürüklenen ergenlerin, PHÖ ve ölçeğin alt boyutları puanlarının ailesinde suç geçmişi olma değişkenine göre ölçeğin toplam puanı ve 4 alt boyutu için anlamlı bir farklılığa neden olduğu bulunmuştur.

Ailesinde suç geçmişi olan ve olmayan ergenlerin PHÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve farkın ailesinde suç geçmişi olmayanlar lehine gerçekleştiği ($p < 0,05$), ailesinde suç geçmişi olmayan ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin, ailesinde suç geçmişi olan ergenlerin benlik saygısı düzeylerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

PHÖ alt boyutları açısından yapılan inceleme sonucunda;

Ailesinde suç geçmişi olan ve olmayan ergenlerin ölçeğin “*Mutluluk, Doyum Boyutu*” puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($p<0,05$) ve ailesinde suç geçmişi olmayan ergenlerin mutluluk ve doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucu bulunmuştur.

Ailesinde suç geçmişi olan ve olmayan ergenlerin ölçeğin “*Kaygı Boyutu*” puanları arasında da anlamlı bir farklılık olduğu ($p<0,05$) ve ailesinde suç geçmişi olmayan ergenlerin kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Ailesinde suç geçmişi olan ve olmayan ergenlerin ölçeğin “*Popülarite, Sosyal Beğeni Boyutu*” puanları arasında da anlamlı bir farklılık olduğu ($p<0,05$) ve ailesinde suç geçmişi olmayan ergenlerin popülarite ve sosyal beğeniye daha çok önem verdikleri saptanmıştır.

Son olarak, ailesinde suç geçmişi olan ve olmayan ergenlerin ölçeğin “*Davranış ve Uyuma Boyutu*” puanları arasında da anlamlı bir farklılık olduğu ($p<0,05$) ve ailesinde suç geçmişi olmayan ergenlerin davranış ve uyuma düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 27 ‘Suça başlama yaşı’ değişkenine göre suça sürüklenen ergenlerin PHÖ ve alt boyutlarını algılama düzeylerinde farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi

Ölçek ve boyutları	Suça Başlama Yaşı	\bar{X}	ss	Mann-Whitney U	
				Z	P
PHÖ Toplam Puanı	10 Yaş ve altı	25,78	10,99	-2,36	0,018
	11-14 Yaş	36,90	9,19		
1.Mutluluk, Doyum Boyutu	10 Yaş ve altı	4,33	2,96	-2,48	0,013
	11-14 Yaş	7,38	3,22		
2.Kaygı Boyutu	10 Yaş ve altı	7,33	2,18	-2,18	0,025
	11-14 Yaş	6,43	2,93		
3.Popülarite, Sosyal Beğeni Boyutu	10 Yaş ve altı	1,89	1,76	-2,51	0,012
	11-14 Yaş	4,38	2,64		
4.Davranış ve Uyma Boyutu	10 Yaş ve altı	5,67	3,08	-1,69	0,092
	11-14 Yaş	8,10	2,76		
5. Fiziksel Görünüm Boyutu	10 Yaş ve altı	3,56	3,28	-1,57	0,116
	11-14 Yaş	5,14	2,61		
6. Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu	10 Yaş ve altı	2,44	1,67	-1,28	0,200
	11-14 Yaş	3,57	2,09		

* $p < 0,05$ (anlamlı)

Suçta sürüklenen ergenlerin, PHÖ ve ölçeğin alt boyutları puanlarının suça başlama yaşı değişkenine göre ölçeğin toplam puanı ve 3 alt boyutu için anlamlı bir farklılığa neden olduğu sonucu bulunmuştur.

Suçta 10 yaş ve altı ile 11-14 yaşlarında başlayan ergenlerin PHÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve farkın daha geç yaşta suç işlemeye başlayan ergenlerin lehine gerçekleştiği bulunmuştur ($p < 0,05$). Suç işlemeye 11-14 yaşlarında başlayan ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin, suç işlemeye daha erken yaşta başlayan ergenlerin benlik saygısı düzeylerinden daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

PHÖ alt boyutları açısından yapılan inceleme sonucunda;

Suç işlemeye 10 yaş ve altı ile 11-14 yaşlarında başlayan ergenlerin ölçeğin “*Mutluluk, Doyum Boyutu*” puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($p<0,05$) ve suç işlemeye 11-14 yaşlarında başlayan ergenlerin mutluluk ve doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Suç işlemeye 10 yaş ve altı ile 11-14 yaşlarında başlayan ergenlerin ölçeğin “*Kaygı Boyutu*” puanları arasında da anlamlı bir farklılık olduğu ($p<0,05$) ve suç işlemeye 11-14 yaşlarında başlayan ergenlerin kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu sonucu saptanmıştır.

Son olarak, suç işlemeye 10 yaş ve altı ile 11-14 yaşlarında başlayan ergenlerin ölçeğin “*Popülarite, Sosyal Beğeni Boyutu*” puanları arasında da anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Suç işlemeye 11-14 yaşlarında başlayan ergenlerin popülarite ve sosyal beğeniye daha çok önem verdikleri sonucu dikkat çekmektedir.

3.2. Ölçek ve Alt Boyutlarına İlişkin Suça Sürüklenen ve Suça Sürüklenmeyen Ergenlerin Verdikleri Puanların Karşılaştırılması

Suçta sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin PHÖ ve 6 alt boyutu puanlarının suçta sürüklenme değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığına ilişkin t-testi sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 28 Ergenlerin, ölçek ve alt boyutlarını algılamalarına yönelik suçta sürüklenme değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere yapılan t-testi

Ölçek ve Alt Boyutları	Suç	\bar{X}	ss	t-test	
				t	p
PHÖ Toplam Puanı	Sürüklenen	33,57	10,88	3,54	0,021*
	Sürüklenmeyen	41,70	15,51		
1.Mutluluk, Doyum Boyutu	Sürüklenen	6,47	3,40	2,12	0,032*
	Sürüklenmeyen	8,13	4,13		
2.Kaygı Boyutu	Sürüklenen	6,70	2,72	-2,66	0,014*
	Sürüklenmeyen	8,20	3,17		
3.Popülarite, Sosyal Beğeni Boyutu	Sürüklenen	3,63	2,65	-1,22	0,227
	Sürüklenmeyen	4,53	3,05		
4.Davranış ve Uyuma Boyutu	Sürüklenen	7,37	3,02	2,02	0,047*
	Sürüklenmeyen	5,97	2,93		
5. Fiziksel Görünüm Boyutu	Sürüklenen	4,67	2,87	0,42	0,674
	Sürüklenmeyen	4,33	3,23		
6. Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu	Sürüklenen	3,23	2,01	2,05	0,044*
	Sürüklenmeyen	2,20	1,88		

* $p < 0,05$ (anlamlı)

Araştırmaya katılan ergenlerin suçta sürüklenme değişkenine bağlı olarak, PHÖ toplam puanı ve ölçeğin 4 alt boyutu puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu sonucu bulunmuştur.

Suçta sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin PHÖ toplam puanlarında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farkın suçta sürüklenmeyenler lehine gerçekleştiği bulunmuştur ($p<,05$). Suçta sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin, suçta sürüklenen ergenlerin benlik saygısı düzeylerinden daha yüksek olduğu sonucu dikkat çekmektedir.

PHÖ alt boyutları açısından yapılan inceleme sonucunda;

Suçta sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin ölçeğin “*Mutluluk, Doyum Boyutu*” puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($p<,05$) ve suçta sürüklenmeyen ergenlerin mutluluk ve doyum düzeylerinin, suçta sürüklenen ergenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Suçta sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin ölçeğin “*Kaygı Boyutu*” puanları arasında da anlamlı bir farklılık olduğu ($p<,05$) ve suçta sürüklenmeyen ergenlerin kaygı düzeylerinin, suçta sürüklenen ergenlere göre daha yüksek olduğu sonucu saptanmıştır.

Suçta sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin ölçeğin “*Davranış ve Uyma Boyutu*” puanları arasında da anlamlı bir farklılık olduğu ($p<,05$) ve suçta sürüklenen ergenlerin davranış ve uyma boyutu puanlarının, suçta sürüklenmeyen ergenlere göre daha yüksek olduğu sonucu bulunmuştur.

Son olarak, suçta sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin ölçeğin “*Zihinsel ve Okul Durumu Boyutu*” puanları arasında da anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur

($p < ,05$). Suça surklenen ergenlerin zihinsel ve okul durumu boyutu puanlarının, suça surklenmeyen ergenlere gore daha yuksek olduğu dikkat çekmektedir.

Yapılan değerlendirmede; suça surklenen ve surklenmeyen ergenlerin ölçeğin '*Popülarite ve Sosyal Beğeni Boyutu*' ile '*Fiziksel Gornm Boyutu*' puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu saptanmıştır.

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırma suçta sürüklenen ve suçta sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını saptamak amacıyla tasarlanmış ve araştırmanın hipotezi; suçta sürüklenen ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin suçta sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeylerinden daha düşük olduğu yönünde belirlenmiştir. Araştırma sonuçları da suçta sürüklenen ve suçta sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulgusunu ortaya koymuş ve araştırmanın hipotezi desteklenmiştir. Elde edilen bu sonucun nedenlerini araştırmak amacı ile suçta sürüklenen ve suçta sürüklenmeyen ergenlerin aile yapıları, sosyo-ekonomik durumları ve eğitim düzeyleri gibi demografik değişkenler göz önünde bulundurulmuştur.

Suç davranışı birçok araştırmacı tarafından incelenmiş ve bu kavram üzerine ortak bir tanım oluşturulmaya çalışılmıştır. Ancak gerek kavramın oldukça geniş olması, gerekse suç davranışının ortaya çıkış nedenleri açısından oldukça farklı yaklaşımların olması kavram hakkında ortak bir tanımın sunulmasını zorlaştırmıştır. Bu araştırma ile de suç davranışı ile benlik saygısı arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmış, farklı bir bakış açısı ile suçta sürüklenen ergenlerin benlik saygısı düzeyi yönünden suçta sürüklenmeyen ergenlerden hangi yönlerde ve alanlarda farklılaştığı incelenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular, suça sürüklenen ergenlerin suça sürüklenmeyen ergenlerden hem sosyodemografik, hem de psikolojik yönden farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Yapılan araştırma sonucunda suça sürüklenen ve suça sürüklenmeyen ergenlerin anne-baba okuma-yazma oranları arasında anlamlı bir fark bulunmuş ve suça sürüklenen ergenlerin anne-baba okuma-yazma oranlarının daha düşük olduğu saptanmıştır (Tablo, 6). Tartar (1993) ve Yakışıklı (1997) yaptıkları araştırmalar sonucunda benzer bir veriye ulaşmış ve suça sürüklenen ergenlerin anne-baba eğitim düzeylerinin düşük olduğunu ortaya koymuşlardır (Akt. Aksoy, 2005). Aynı zamanda suça sürüklenen ergenlerin kardeş sayılarının yüksek olduğu yapılan araştırma sonucunda ulaşılan bir başka bulgudur ve elde edilen sonuç bu alanda yapılan diğer araştırmaların sonuçları ile bağdaşmaktadır. Engeller (1999) ve Türkeri (1995) yaptıkları araştırma ile suç davranışı sergilemiş olan çocukların kardeş sayılarını incelediklerinde, suça sürüklenen ergenlerin 3-4'ten fazla kardeş sayısına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Yapılan bu araştırmada da suça sürüklenen ergen grubunun kardeş sayısının 5 ve üzerinde olduğu sonucu dikkat çekmektedir (Tablo, 7).

Yapılan araştırma ile suça sürüklenen ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin, araştırmada kullanılan ölçeğe göre ortalama sınırların içerisinde bulunduğu ancak alt sınıra yakın olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda suça sürüklenen ergenlerin normal normlar içerisinde düşük benlik saygısına sahip olacakları yorumu yapılabilir (Tablo, 17).

Suçta sürüklenen ergenlerin cinsiyetler arası farklılıkları karşılaştırıldığında kızların benlik saygısı düzeylerinin ve kaygı seviyelerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo, 18). Aynı zamanda suç işleme davranışı gösteren kız ergenlerin erkek ergenlere göre eğitime atfettikleri önem de daha yüksektir. Eğitimin suç işleme davranışını engelleyen faktörlerden biri olduğu ve bu nedenle erkek ergen suçluluğunun kızlara oranla daha yüksek olabileceği düşünülmektedir (Ögel ve Aksoy, 2007).

Yapılan araştırmada, suçta sürüklenen grupta yer alan ergenler kendi aralarında incelendiğinde; ergen grubunun kim/kimler tarafından suçta yönlendirildikleri göz önünde bulundurulmuş ve sonuç olarak ergenlerin büyük bir çoğunluğunun aile/akrabaları tarafından suçta yönlendirildikleri saptanmıştır. Suçta sürüklenen ergen grubunun geriye kalan bölümünün ise sosyal çevrelerinden etkilendiği sonucuna varılmıştır (Tablo, 25). Bu veriler çocukların psikososyal gelişimi ve aile etkileşimleri açısından önemli bir sonuçtur ve bu sonuç literatürde bu alanda yapılan diğer araştırmalar ile de tutarlılık göstermektedir. Özkan (1995) yapmış olduğu araştırmasında, suç işlemiş olan çocukların aile üyelerinin suç geçmişini incelediğinde, suç işlemiş bir çocuğun aile üyelerinden birinin de önceden suç işlemiş olduğu sonucuna ulaşmıştır. Türkeri (1995) ise suç işlemiş olan çocukların sosyal çevresinde suç işlemiş olan bireyler olduğunu ortaya koymuştur. Yavuz (2003) suç işlemiş olan çocuklar ile yaptığı çalışmada çocukların suç işleme davranışlarının arkadaş gruplarından etkilenmeleri nedeni ile ortaya çıktığını göstermiştir. Aynı zamanda yapılan araştırmadan elde edilen bu sonuç ile ergenlik döneminin bireyler üzerindeki etkisi de görülmektedir. Ergenlik dönemindeki bireyler farklı sebepler nedeni ile aile/akraba ve sosyal çevreden etkilenmektedirler.

Ergenlerin yaşadıkları bu durum öğrenme teorisine göre açıklanmıştır. Bu süreç; çocukların anne-babalarının davranışlarını model olarak alıp, kendilerinin de aynı davranışı sergilemeleri şeklinde açıklanabildiği gibi, çocukların aileleri tarafından kabul görebilmeleri ve ailenin çocuklar üzerinde kurdukları etkiyi sürdürmelerinden de kaynaklanabilmesi şeklinde açıklanabilmektedir. Nitekim suça sürüklenen ergenlerin çoğunun ailelerinde de suç geçmişinin olması bu görüşü desteklemektedir. Diğer bir görüşe göre ise ergenlerin bu dönemde ailelerinden bağımsız bireyler olarak aileye karşıt davranışlar sergileyebildikleri düşünülmektedir. Eğer aile içerisinde sorunlar varsa veya aile içi iletişimde kopukluklar yaşanıyorsa ve anne-babalar çocukları ile yeterli ilgiyi gösteremeyip ve iletişim sağlayamıyorlarsa, çocukların dışarıya yönelebildikleri görüşü savunulmaktadır. Bu yönelim doğrultusunda çocukların arkadaş çevrelerinde kabul görmek için belirli gruplara ait olmak istedikleri düşünülmektedir. Bu gruplarda suç davranışı sergileyen bireyler varsa ve suç işleme davranışı grubun bir parçası olmak anlamını taşıyorsa, çocuğun da suç işleme davranışını gösterebileceği yapılan araştırmalar ile ortaya konulmaktadır.

Anne-babanın eğitim durumu, birlikteliği ve aile geliri gibi sosyodemografik değişkenler suç işleme davranışı sergileyen ergenler açısından önem taşımaktadır (Tablo, 20 ve 21).Yapılan araştırmada, anne-baba eğitim durumunun ve aile gelirinin düşük olması ve anne-babanın ayrı olmasının suç ile korelasyon içerisinde olduğu sonucu dikkat çekmektedir. Rogers benliği tanımlarken gerçek ve ideal benlikten söz etmiştir (Altunay ve Öz, 2006). Kişinin içerisinde bulunduğu ortam ve idealize ettiği ortam arasında yaşanan uçurumdan dolayı ortaya çıkan benlik saygısındaki düşüşün bireyi suça yönelebileceği düşünülmektedir. Kağıtçıbaşı (1975) yapmış olduğu

araştırma ile Türk toplumundaki ailelerin çocuk istemekteki nedenlerini araştırmış ve özellikle erkek çocukların Türk toplumundaki aileler için kız çocuklarından daha çok önem taşıdığı çünkü maddi anlamda desteği simgelediğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda incelendiğinde düşük gelir seviyesine sahip olan ailelerde yetişen erkek çocukların maddi açıdan ailelerini desteklemek ve geçindirmek amacı güdüyor olabilecekleri de düşünülebilir (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2005).

Araştırmanın en önemli sonuçlarından biri de suça sürüklenen ergenlerin koruma altında ve kurum bakımında bulundurulmasının benlik saygısı düzeyleri üzerindeki etkisinin ortaya konulmasıdır. Suça sürüklenen ergenlerin koruma altında buldukları sürenin uzunluğu göz önünde bulundurulduğunda, benlik saygısı düzeylerinin bu değişkene göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Koruma altında kalma süresinin uzun olması ile benlik saygısı düzeyinin farklılaştığı gözlenmiştir (Tablo, 22) . Ancak elde edilen bu sonuç yapılan diğer çalışmalardan elde edilen bulgular ile farklılık göstermektedir. Gürçay (1989) yaptığı araştırmada yuvada kalan çocuklar ile çalışmıştır. Çalışma aşamasında çocukların benlik saygısı gelişimlerini etkileyen faktörler üzerinde durmuştur. Sonuç olarak yuvada yaşamakta olan çocukların benlik saygısı düzeylerinin, yuvada yaşamayan ve aile yanında kalan çocuklardan daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kutlu (1992) da, çocuk yuvalarında kalan çocuklar ile bir çalışma yürüterek çocukların benlik saygısı düzeylerini araştırmıştır. Bu çalışmanın sonucunda yuvada kalan ve kalmayan çocukların benlik saygısı düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmuş ve yuvada kalmayan çocukların benlik saygısı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca bir başka araştırma ile de yuvada kalan çocukların yuvaya ne zaman geldikleri göz önünde bulundurularak benlik saygısı düzeyleri incelenmiş ancak iki

değişken arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Akt. Oral, 2005). Burada yapılan araştırma sonucunda koruma altında kalma süresine bağlı olarak benlik saygısı düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmasının sebebinin koruma altında bulunan örneklem grubunun ‘suça sürüklenmiş olmaları’, suç davranışının benlik saygısını olumsuz yönde etkilemesi, ergenlerin çoğunda kurum bakımında iken suç işlemeden uzak bir sosyal ortamda bulunmalarından kaynaklanabileceği düşünülebilir. Bu sebeple boylamsal olarak yapılacak başka bir araştırma ile de koruma altında olmanın ergenlere uzun vadede yarattığı etkiler araştırılabileceği düşünülmektedir.

Yapılan araştırmanın sonucunda suça sürüklenen ergenlerin suça başlama yaşlarının en fazla 11 ile 13 yaş aralığında olduğu bulunmuştur (Tablo, 16). Moffitt de araştırmada elde edilen bulguya paralel olarak suç işleme oranının 12 yaş itibari ile artacağını ve 18 yaş itibari ile azalacağını savunmaktadır (Moffitt, 1993). Elde edilen bu verilere göre, koruma altında bulunulan süre ve yaş faktörü değişkenlerinin göz önünde bulundurulmasının suç davranışının azalma göstermesi için alınabilecek önlemlerde etkili olabileceği ve ileride yapılacak olan araştırmaların bu konu üzerinde yoğunlaşmasının önemli olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma sonuçları suç işleme davranışı ile benlik saygısı düzeyi arasında negatif bir korelasyon olduğunu, suç işleme davranışı arttıkça benlik saygısı düzeyinin azaldığını ortaya koymaktadır. Ancak son dönem araştırmaları yüksek benlik saygısı ile suç işleme davranışı arasında ilişki olduğunu öne sürmektedir (Steinberg, 2007). Bu noktada kültürler arasındaki farkın incelenmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir. Çünkü kolektif kültürlerde bireyin içerisinde bulunduğu sosyal

çevre ve grup kendisi için önem taşımakta ve benliğini oluşturmada aktif rol oynamaktadır (Lim ve Chang, 2009). Bu nedenle eğer ergen saldırganlığa ve suça önem atfeden bir grubun veya çevrenin içerisinde yaşıyorsa kendisi de suça ve saldırganlığa önem vermeye başlayacaktır. Sonuç olarak gruba dahil olmak ve kabul görebilmek için suç işleme davranışı sergileyecek ve bu doğrultuda bireysel toplumların aksine benlik saygısı grup içinde kabul görme ile ilişkin artış gösterecektir (Brewer, 1991). Ayrıca, ergenlerin suç işleme davranışı sergilemesinde birden fazla faktörün etkili olduğu bilinmektedir. Ergenin içinde bulunduğu akran ve sosyal çevresinden etkilenebileceği düşünülmekte ve benlik saygısı düşük olan ergenin kabul görebilmek için de suç işleme davranışı sergileyebileceği varsayılmaktadır (Kızmaz, 2006). Diğer bir yandan grubu kuran grup liderlerinin de psikososyal süreci göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda bu bireylerin koruma altında buldukları süreçten nasıl etkilenecekleri de bir başka araştırma konusu olarak literatüre ışık tutabilecektir.

Sonuç olarak yapılan çalışma ile suça sürüklenen ve sürüklenmeyen ergenlerin demografik özellikler ve psikososyal durumları açısından birbirlerinden hangi yönlerde ayrıldığı ve suça sürüklenen ergenlerin benlik saygısı düzeyinin hangi etkenlerden etkilendiği araştırılmış ve anlamlı bulgular elde edilmiştir.

Araştırmanın ana hipotezi olan suça sürüklenen ergenler ile suça sürüklenmeyen ergenlerin benlik saygısı düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstereceklerine dair yapılan çalışmada hipotez doğrulanmıştır. Suça sürüklenen ergenlerin benlik saygısı düzeylerinin suça sürüklenmeyen ergenlere oranla anlamlı derecede düşük olduğu saptanmıştır.

Yapılan araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular ve veriler doğrultusunda, bu alanda yapılması düşünülen diğer araştırma ve çalışmaların şekillendirilmesi konusu ile ilgili bazı öneriler getirilmektedir:

Suç kavramını açıklamak için yapılan gerek psikolojik, gerekse sosyolojik çalışmalar çoğunlukla suç işleme davranışında aile ve sosyal çevrenin etkisi üzerinde durmaktadır. Yapılan çalışmada da çocuk suçluluğunda aile ve sosyal çevrenin önemli olduğuna dair çıkan sonuçlar bu açıklamalar ile örtüşmektedir. Çocuğun küçük yaşlardan itibaren içerisinde bulunduğu ortam, anne-baba ile olan ilişkisi ve sosyal çevrenin çocuğun gelişimindeki etkisinin ergenlik dönemindeki suça sürüklenme eğilimine katkısı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla çocuk suçluluğunu önleme adına aile ve sosyal çevre ile çalışmak, bunun için toplum merkezleri oluşturup ailelere eğitim vermek ve aileleri doğru şekilde yönlendirmenin önemli olacağı düşünülmektedir.

Suçta sürüklenen ergenlerin benlik saygılarının suça sürüklenmemiş olan ergenlerin benlik saygılarından daha düşük düzeyde olduğu yapılan araştırma ile ortaya konulmuştur. Araştırma korelatif bir çalışma olduğundan düşük benlik saygısına sahip olmanın suça sürüklenmeye neden olduğu gibi bir yorum yapılamamakla beraber suça sürüklenmiş olan ergenlerin benlik saygılarının düşük seviyelerde olduğu kanıtlanmıştır. Düşük benlik saygısına sahip olmanın ergenlerin gelecekteki yaşantılarını da etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu sebeple suça sürüklenmiş olan ergenlerin benlik saygılarını ve özgüvenlerini artırma adına çalışmalarda bulunmak ve empati grupları oluşturmak ortaya konulabilecek bir diğer çalışma alanı olarak görülmektedir.

Önceden de belirtildiği üzere suça sürüklenen ergenlerin suç işleme davranışlarının altında yatan nedenler incelendiğinde, sosyal çevre ve aile unsurları ile içerisinde bulunduğu ekonomik koşullarında etkisi olduğu açıkça görülmektedir. Suça sürüklenmiş olan ergenlerin farklı ekonomik kaygılar ve çevresi tarafından yönlendirilen beklentilerden ötürü de suç işledikleri görülmektedir. Bu ergenler suç işleme davranışını bir iş alanı ve geçim sağlama kaynağı olarak da algılayabilirler. Bu nedenle suça sürüklenen ergenlerin kendi becerilerini keşfedip, benlik saygılarını yükseltecek meslek edindirme kurslarına yönlendirilmesi ve para kazanabilmeleri için alternatif bir meslek alanı oluşturmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Eş zamanda aileleri tarafından suça sürüklenen çocukların ailelerinin eğitilmesi, para kazanmaları konusunda çocuktan beklentileri ile ilgili düşüncelerini değiştirme konusunda çalışmalar yapılması ön görülmektedir.

Araştırmanın niteliği ve uygulandığı alanın özelliği nedeniyle örneklem sayısının az olması, araştırma sonuçlarının evrensel ve Türkiye bazlı olarak genelleştirilmesini zorlaştırmaktadır. Ancak göz önünde bulundurulmalıdır ki hem suça sürüklenen hem de koruma altında olan çocuklara ulaşmak özellikle ülkemizde oldukça zordur. Bu sebeple konu ile ilgili yapılacak ileriki çalışmalarda örneklem grubunun sayısının artırılması elde edilecek sonuçlarının genellenebilirliği açısından önem taşımaktadır. Yapılan araştırmaya yuvada kalan suça sürüklenmiş ve sürüklenmemiş ergenler dâhil olmuşlardır. Bu sebeple yuvada yaşıyor olmanın da her iki örneklem grubunda yer alan ergenlerin benlik saygılarını etkileyebilecek bir faktör olarak ortaya çıktığı düşünülebilir. İleriki dönemde yapılacak diğer çalışmalarda yuvada kalan suça sürüklenen ve suça sürüklenmeyen örneklem grubuna, yuvada kalmayan ve suça

sürüklenmeyen ergenlerden oluşan 3. bir grubun dahil edilmesinin var olan süreci anlamada ve bu araştırma ile ortaya çıkan bulguları daha iyi yorumlamada etkili olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, A. (2007). Suça İtilen Çocuklar. *Yeniden Sağlık ve Eğitim Dergisi*, 331-359.
- Alagöz, N. Kasten Adam Öldürme Suçuna Yönelmiş Ergenler ile Suça Yönelmemiş Ergenlerin Benlik Saygılarının Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul: 1997.
- Alikaşifoğlu, M. (2008). Ergenlerde Davranışsal Sorunlar. *İ.Ü Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitim Etkinlikleri Adölesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi*, 63, 55-59.
- Altunay, A., & Öz, F. (2006). Hemşirelik Yükseköğretim Öğrencilerinin Benlik Kavramı. *Hemşirelik Yüksek Okul Dergisi*, 131, 46-59.
- Amodei, N., & Scott, A. A. (2002). "Psychologists' Contribution to the Prevention of Youth Violence", *The Social Science Journal*, 39, 511-526.
- Arslan, C. (2009). Anger, Self-Esteem, and Percieved Social Support in Adolescence. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 37(4), 555-564.
- Ataseven, C. (2006). Suça Etki Eden Sosyal Faktörler. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Avcı, R. (2006). Şiddet Davranışı Gösteren ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Aytaç, M., Aytaç, S. & Bayram, N. (2007). Suç Türlerini Etkileyen Faktörlerin İstatistiksel Analizi. 8. *Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi*, 1-7.
- Bandura, A. (1973). *Agression: A Social Learning Analysis*. Engelwood Cliffs NJ: Prantice Hall.
- Baumeister, R.F., Smart, L., & Boden, J.M. (1996). Relation of threatened egotism to violence and aggression: The dark side of high self-esteem. *Psychological Review*, 103, 5-33.
- Bowlby, J. (1980). *Loss: Sadness and Depression*. London: Hoggarth.
- Brewer, M. B. (1991). The social self: On being the same and different at the same time. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17, 475-482.

- Buehler, C., Krishnakumar, A., Anthony, C., Tittsworth, S., & Stone, G. (1994). Hostile interparental conflict and youth maladjustment. *Family Relations*, 43(4), 409-416.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem.
- Cevher, F. N. & Buluş, M. (2007). Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı: Önemi ve Geliştirilmesi. *Akademik Düzayn Dergisi*, 2, 52-64.
- Christensen, T. C., Wood, J., & Barrett, L. F. (2003). Remembering everyday experiences through the prism of self-esteem. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29, 51-62.
- Cloutier, R. (1982). *Psychologie de L'Adolescence*. Edgar Marin: Kanada, 1982.
- Connolly, J., & Konarski, R. (1994). Peer Self-Concept in Adolescence: Analysis of Factor Structure and of Associations with Peer Experience. *Journal of Research on Adolescence*, 4, 385-403.
- Crocker, J. & Wolfe, C. T. (2001). Contingencies of Self-Worth. *Psychological Review*, 108(3), 593-623.
- Cüceloğlu, D. (1992). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dilek, H. (2007). Farklı Eğitim Programlarına Devam Eden Lise II. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı ile Anne-Babalarının Benlik Saygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Donna, E. H., Sheila, I. C., Xiaoming, L. I. ve Weihua, H. (1999). "Parent-youth concordance regarding violence exposure: Relationship to youth psychosocial functioning", *Journal of Adolescent Health*, 25, 396-406.
- Donnellan, M. B., Trezniewski, K. H., Robins, R. W., Moffitt, T. E., & Caspi, A. (2005). Low Self-Esteem Related is Related to Aggression, Antisocial Behavior, and Delinquency. *American Psychological Society*, 16(4), 328-335.
- DuBois, D. L., Burk-Braxton, C., Swenson, L. P., Tevendale, H. D., Lockerd, E. M., & Moran, B. L. (2002). Getting by with a little help from self and others: Self-esteem and social support as resources during early adolescence. *Developmental Psychology*, 38(5), 822-839.
- Eckstein, D. G., Rasmussen, P. R. & Wittschen, L. (1999). Understanding and Dealing with Adolescents. *Journal of Individual Psychology*, 55(1), 31-50.

- Erkan, R. (1995). İstanbul Çocuk Mahkemelerine Sevk Edilen Çocukların Sosyo-Kültürel Çevresi Üzerine bir İnceleme. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Genel Sosyoloji ve Metodoloji Programı, İstanbul.
- Eysenck, H. J. (1990). Genetic and Environmental Contributions to Individual Differences: Three Major Dimensions of Personality. *Journal of Personality*, 58, 245-261.
- Freud, S. (1961). *Civilization and its discontents*. New York: Norton.
- Gander, M. J., & Gardiner, H. W. (2001). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. İstanbul: İmge Kitapevi.
- Gecas, V., & Schwalbe, M. L. (1986). Parental Behavior and Adolescent Self Esteem. *Journal of Marriage and the Family*, 48, 37-46.
- Gorman-Smith, D., Tolan, P.H., & Henry, D.B. (2000). A developmental-ecological model of the relation of family functioning to patterns of delinquency. *Journal of Quantitative Criminology*, 16, 169–198.
- Hamburg, D.A., & Takanishi, R. (1996). Great Transitions: Preparing American Youth for the 21st Century: The Role of Research. *Journal of Research Adolescence*, 6(4), 379-396.
- Harter S., Waters, P. & Whitesell, N. R. (1998). Relational self-worth: Differences in perceived worth as a person across interpersonal contexts among adolescents. *Child Development*, 69(3), 756-766.
- Herrera, V. M., & McCloskey, L. A. (2003). Sexual abuse, family violence, and female delinquency: Findings from a longitudinal study. *Violence & Victims*, 18, 319-334.
- Hillbrand, M., Spitz, R. T., Foster, H. G., Krystal, J. H., & Yound, J. L. (1998). Creatine Kinase Elevations and Aggressive Behavior in Hospitalized Forensic Patients. *Psychiatric Quarterly*, 69(1), 69-82.
- Hines, A. R., & Paulson, S. E. (2006). Parents' and Teachers' Perceptions of Adolescents Storm and Stress: Relations with Parenting and Teaching Styles. *Adolescence*, 41(164), 597-614.
- Hortaçsu, N., Kalaycıoğlu, S. & Rittersberger-Tılıç, H. (2003). Intrafamily Aggression in Turkey: Frequency, Instigation and Acceptance. *Journal of Social Psychology*, 143(2), 163-184.
- Howitt, D (2002). *Forensic and Criminal Psychology*. Prentice Hall; 2nd edition.

- Işıқтаç, Y. (1994). Sosyolojik Açından Çocuk Suçluluğu ve Bir Hukuk Devleti Olan Türkiye’de Devletin Cezalandırma Yetkisini Kullanış Biçimi-Uygulama Esasları. *Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji Arşivi*, 198-213.
- Jöreskog, K. G. & Sörbom, D. (1979). *Advances in factor analysis and structural equation models*. New York: University Press of America.
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Ataca, B. (2005). Value of Children and Family Change: A Three-Decade Portrait from Turkey. *Applied Psychology: An International Review*, 54 (3), 317-337.
- Kalaycı, Ş. (2006). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Ankara: Asil.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavas, A. B. (2009). Self-Esteem and Health-Risk Behaviors among Turkish Late Adolescents. *Adolescence*, 44(173), 187-198.
- Kernis, M. H., Lakey, C. E., & Heppner, W. L. (2008). Secure versus Fragile High Self Esteem as a Predictor of Verbal Defensiveness: Coverging Findings Across Three Different Markers. *Journal of Personality*, 76(3), 477-512.
- Kızmaz, Z. (2006). Okullardaki Şiddet Davranışının Kaynakları Üzerine Kuramsal Bir Yaklaşım. *C.Ü Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1), 47-70.
- Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 231-256.
- Kulaksızoğlu, A. (1999). Ergenlik Psikolojisi, İkinci Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Larson, R. W. & Richards, M. H. (1994). *Divergent Realities: The Emotional Lives of Mothers, Fathers, and Adolescents*. New York: Basic Books.
- Larson, R. W. & Brown, J. R. (2007). Emotional Development in Adolescence: What can be Learned From a High School Theater Program?. *Child Development*, 78(4), 1083-1099.
- Leech, N.L. (2005). *SPSS for Intermediate Statistics: Use and Interpretation*. London: Lawrance Erlbaum Associates Publishers.
- Lim, L. L. & Chang, W. C. (2009). Role of Collective Self-Esteem on Youth Violence in a Collective Culture. *International Journal of Psychology*, 44(1), 71-78.

- Liu, J. (2004). Concept Analysis: Aggression. *Issues in Mental Health Nursing*, 25, 693-714.
- Litrownik, A. J, Newton, R., Hunter, W. M., English, D., & Everson, M. D. (2003). Exposure to Family Violence in Young At-Risk Children: A Longitudinal Look at the Effects of Victimization and Witnessed Physical and Psychological Aggression. *Journal of Family Violence*, 18(1), 59-73.
- Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S., & Keehn, D. (2007). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: Associations with self-esteem, depression and life-satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 16, 39-47.
- Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-Limited and Life-Course Persistent Antisocial Behavior: A Developmental Taxonomy. *Psychological Review*, 100, 674-701.
- Oral, G. (1999). *Adli Psikiyatri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları.
- Oral G. (2005). Çocuk ve Ergenlerde Madde Kullanımı ve Adli Psikiyatri. *Adölesan Sağlığı Sempozyumu Dizini*, 43, 97-110.
- Ovacık, A. C. (2008). Aile İçi Şiddetin Erkek Çocuğun Şiddet İçeren Suç İşleme Davranışına Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anadalı, İstanbul.
- Ögel, K., & Aksoy, A. (2007). Tutuklu ve Hükümlü Ergenlerde Madde Kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*, 8 (1), 11-17.
- Öner, N. (1996). *Piers-Harris'in Çocuklarda Öz-Kavramı Ölçeği El Kitabı*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Öner, N. (1997). *Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Özbay, H., & Öztürk, E. (1992). *Gençlik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar ile İstatistiksel veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler)*. Eskişehir: Kaan.
- Rice, F. P. (1997). *Child and Adolescent Development*. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Roland, C. E. & Foxx, R. M. (2003). Self-respect: a Neglected Concept. *Philosophical Psychology*, 16(2), 247-287.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the Adolescent Self-Image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

- Rosenberg, M., Schooler, C., Schoenbach, C., & Rosenberg, F. (1995). Global self esteem and specific self-esteem: Different concepts, different outcomes. *American Sociological Review*, 60(1), 141-156.
- Seyhan, D. (2008). Tutuklu/Hükümlü Gençlerin Benlik Saygısı Düzeyleri, Aile ve Çevre Özelliklerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Birimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Schiff, A. R., & Knopf, I. J. (1985). The Effect of Task Demands on Attention Allocation in Children of Different Ages. *Child Development*, 56(3), 621-631.
- Sheidow, A. J., Gorman-Smith, D., Tolan, P. H., & Henry, D. B. (2001). Family and Community Characteristics: Risk Factors for Violence Exposure in Inner-City Youth. *Journal of Community Psychology*, 29 (3), 345-360.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E. S. , & Çinko, M. (2006). *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi*. İstanbul: Beta.
- Smead Morgannet, R. (1990). *Ergenler için Psikolojik Danışma Uygulamaları*. Ankara: Pegam A Yayıncılık.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Şendil, G. (2003). *Çocuk, Ergen ve Anne-Baba*. İstanbul: Çantay Basım.
- Timmerman, I. G. H. & Emmelkamp, P. M. G. (2005). An Integrated Cognitive Behavioral Approach to the Aetiology and Treatment of Violence. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 12, 167-176.
- Türkeri S. Çocuk İslahevleri Ve Çocuk Cezaevindeki Çocukların Suç İşleme Nedenleri Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara. 1995.
- Walker, J. S. & Bright, J. A. (2009). False Inflated Self-Esteem and Violence: A Systematic Review and Cognitive Model. *The Journal of Forensic Psychiatry and Psychology*, 20(1), 1-32.
- Yavuz, A. E. (2003). Tutuklu ya da Hükümlü Erkek Ergenlerde Kriminolojik Öykü ile Madde Kullanımı ve Aile Yapısı Arasındaki İlişki. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anadalı, İstanbul.
- Yavuzer, H. (1993). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları.
- Yavuzer, H., (2003). *Çocuk Psikolojisi*. Remzi Kitabevi, İstanbul.

Ybrant, H. (2008). The Relationship Between Self-Concept and Self Functioning in Adolescence. *Journal of Adolescence*, 31, 1-16.

Yörükoğlu, A. (1982). Toplum ve Aile. İstanbul: İş Bankası Yayınları.

Yörükoğlu, A. (1993). Çocuk Sağlığı. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.

EKLER

EK A (ANKET)

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

YAŞ :

CİNSİYET :

EĞİTİM DÜZEYİ :

ANNE-BABANIN BİRLİKTE YAŞAYIP YAŞAMADIĞI :

ANNENİN EĞİTİMİ :

BABANIN EĞİTİMİ :

KARDEŞ SAYISI :

AİLENİN GELİR DÜZEYİ :

KORUMA ALTINA ALINMA NEDENİ :

KORUMA ALTINA ALINMA TARİHİ :

KORUMA ALTINA ALINMADAN ÖNCE KİMLERLE YAŞADIĞI :

SUÇ SAYISI :

KİM TARAFINDAN SUÇA SÜRÜKLENDİĞİ :

SUÇ TÜRÜ :

SUÇA BAŞLAMA YAŞI :

ÖLÇEK

PIERS – HARRIS ÇOCUKLAR İÇİN ÖZ KAVRAMI ÖLÇEĞİ ve CEVAP KAĞIDI

KENDİM HAKKINDA DÜŞÜNCELERİM

AÇIKLAMA: Aşağıda 80 cümle var. Bunlardan sizi tanımlayanları evet, tanımlamayanları ise hayır ile cevaplandırın. Bazı cümlelerde karar vermek zor olabilir. Yine de lütfen bütün cümleleri cevaplayın. Aynı cümleyi hem evet, hem de hayır şeklinde işaretlemeyin. Unutmayın, cümledeki ifade genellikle sizi anlatıyorsa evet, genellikle sizi anlatmıyorsa hayır olarak işaretleyeceksiniz. Cümlelerin size uygun olup olmadığını en iyi siz kendiniz bilebilirsiniz. Bunun için kendinizi gerçekten nasıl görüyorsanız aynen öyle cevaplandırın. Cevaplarınızı işaretlerken, buradaki cümlelerin numarası ile cevap kağıdındaki numaranın aynı olmasına dikkat edin.

- 1) İyi resim çizerim.
- 2) Okul ödevlerimi bitirmem uzun sürer.
- 3) Ellerimi kullanmada becerikliyimdir.
- 4) Okulda başarılı bir öğrenciyim.
- 5) Aile içinde önemli bir yerim vardır.
- 6) Sınıf arkadaşlarım benimle alay ediyorlar.
- 7) Mutluyum
- 8) Çoğunlukla neşesizim.
- 9) Akıllıyım.
- 10) Öğretmenler derse kaldırıncaya heyecanlanırım.
- 11) Dış (fiziki) görünüşüm beni rahatsız ediyor.
- 12) Genellikle çekingenim.
- 13) Arkadaş edinmekte güçlük çekiyorum
- 14) Büyüdüğümde önemli bir kimse olacağım.
- 15) Aileme sorun yaratırım.
- 16) Kuvvetli sayılırım.
- 17) Sınavlardan önce heyecanlanırım.
- 18) Okulda terbiyeli, uyumlu davranırım.
- 19) Herkes tarafından pek sevilen biri değilim.
- 20) Parlak, güzel fikirlerim vardır.
- 21) Genellikle kendi dediklerimin olmasını isterim.
- 22) İstedğim bir şeyden kolayca vazgeçerim.
- 23) Müzikte iyiyim.
- 24) Hep kötü sevler vabarım.

- 25) Evde çoğu zaman huysuzluk ederim.
- 26) Sınıfta arkadaşlarım beni sayarlar.
- 27) Sinirli biriyim.
- 28) Gözlerim güzeldir.
- 29) Derse kalktığımda bildiklerimi sıkılmadan anlatırım.
- 30) Derslerde sık sık hayal kurarım.
- 31) (Kardeşiniz varsa) Kardeş(ler)ime sataşırım.
- 32) Arkadaşlarım fikirlerimi beğenir.
- 33) Başım sık sık belaya girer.
- 34) Evde büyüklerimin sözünü dinlerim.
- 35) Sık sık üzülür, meraklanırım.
- 36) Ailem benden çok şey bekliyor.
- 37) Halimden memnunum.
- 38) Evde ve okulda pek çok şeyin dışında bırakıldığım hissine kapılırım.
- 39) Saçlarım güzeldir.
- 40) Çoğu zaman okul faaliyetlerine gönüllü olarak katılırım.
- 41) Şimdiki halimden daha başka olmayı isterdim.
- 42) Geceleri rahat uyurum.
- 43) Okuldan hiç hoşlanmıyorum.
- 44) Arkadaşlar arasında oyunlara katılmak için bir seçim yapılırken, en son seçilenlerden biriyim.
- 45) Sık sık hasta olurum.
- 46) Başkalarına karşı iyi davranmam.
- 47) Okul arkadaşlarım güzel fikirlerimin olduğunu söylerler.
- 48) Mutsuzum.
- 49) Çok arkadaşlarım var.
- 50) Neşeliyim.
- 51) Pek çok şeye aklım ermez.
- 52) Yakışıklıyım / güzelim.
- 53) Hayat dolu bir insanım.
- 54) Sık sık kavgaya karışıırım.
- 55) Erkek arkadaşlarım arasında sevilirim.
- 56) Arkadaşlarım bana sık sık sataşırlar.
- 57) Ailemi düş kırıklığına uğrattım.
- 58) Hoş bir yüzüm var.
- 59) Evde hep benle uğraşırlar.
- 60) Oyunlarda ve sporda başı hep ben çekerim.
- 61) Ne zaman bir şey yapmaya kalksam her şey ters gider.
- 62) Hareketlerimde hantal ve beceriksizim.
- 63) Oyunlarda ve sporda, oynamak yerine seyredirim.
- 64) Öğrendiklerimi çabuk unuturum.
- 65) Herkesle iyi geçinirim.
- 66) Çabuk kızarım.
- 67) Kız arkadaşlarım arasında sevilirim.
- 68) Çok okurum.

- 69) Bir grupta birlikte çalışmaktansa tek başıma çalışmaktan hoşlanırım.
- 70) (Kardeşiniz varsa) Kardeş(ler)imi severim.
- 71) Vücutça güzel sayılırım.
- 72) Sık sık korkuya kapılırım.
- 73) Her zaman bir şeyler düşürür ve kırarım.
- 74) Güvenilir bir kimseyim.
- 75) Başkalarından farklıyım.
- 76) Kötü şeyler düşünürüm.
- 77) Kolay ağlarım.
- 78) İyi bir insanım.
- 79) İşler hep benim yüzümden ters gider.
- 80) Şanslı bir kimseyim.

ÖZGEÇMİŞ

Gülşah GÜREL YILMAZ:

2002 yılında Şişli Yunus Emre Süper Lisesi'nden mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji bölümünü kazanmıştır. Üniversite eğitimi sırasında gelişim, klinik ve deneysel psikoloji alanlarında birçok projede aktif olarak bulunmuş, seminer ve sunumlarda konuşmacı olarak görev almıştır. Aynı zamanda 'Türk Psikoloji Öğrencileri Kongresi'ne her yıl düzenli katılım sağlayarak, 2006 yılında İzmir Ege Üniversitesi'nde düzenlenen 'Psikoloji Öğrencisi Kongresi'nde de sunum yapmıştır. Üniversite eğitimi boyunca psikoloji alanında teorik olarak aldığı eğitimi uygulamalı alanlarda kullanabilme ve deneyimleme amacıyla; 'Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi', 'İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi', 'İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Kurumu 4. İhtisas Kurulu' alanlarında staj yapmıştır.

2006 yılında mezun olduktan Sosyal Hizmetlere Bağlı ve 'suça sürüklenen çocuklara' hizmet veren 'Kemerburgaz Ağaçlı Koruma, Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi' isimli yatılı bir kuruluştaki psikolog olarak görev yapmaya başlamıştır. Bu alanda çalışırken 'çocuk suçluluğu' 'öfke kontrolü' ve 'denetimli serbestlik' konularında eğitim ve seminerlere katılım göstermiştir. 2007 yılında Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji alanında yüksek lisans eğitimi almaya başlamıştır. Yüksek lisans eğitimi sırasında çalışmaya devam etmiş, Bilişsel ve Davranışçı Terapi Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Z. Sungur'dan 2 yıl sürecek olan 'Bilişsel ve Davranışçı Terapi' eğitimi almaya başlamış ve Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde de staj yapmıştır. Şu an lisansüstü eğitiminin tez aşamasında olan Gürel Yılmaz'ın tez konusu 'Suça Sürüklenen Ergenler ile Suça Sürüklenmeyen Ergenlerin Benlik Saygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması'dır.

2009 yılının Temmuz Ayı itibariyle 3 yıl boyunca çalıştığı kuruluştan ayrılan Gürel Yılmaz, Ekim ayından beri Sarıyer Doğa Koleji'nde 'Rehber Öğretmen ve Psikolojik Danışman' olarak görev almakta ve 'Bilişsel Davranışçı Terapi' eğitimine devam etmektedir.